

Hogne Aaberge Utne

Unge deltakere i arbeidsmarkedstiltak

-En kvalitativ studie av deres opplevelser i tiltak

Masteroppgave i psykologi

Studieretning helse, organisasjons,- og kommunikasjonpsykologi

Trondheim, desember 2013

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Psykologisk institutt

Forord

I arbeidet med denne oppgaven har jeg fått mye kunnskap om et interessant fagfelt, som jeg også kunne tenke meg å lære mer om i fremtiden. I løpet av prosessen har jeg lært mye om hvordan forskning skal gjennomføres, særlig i sammenheng med rekruttering av informanter og innsamling av data. Jeg har under arbeidet fått mer kunnskap om hva som kjennetegner en særegen gruppe i samfunnet vårt, som har vært nyttig, lærerikt, og krevende.

Rekrutteringen av informanter og innsamling av data ble gjort med god bistand fra Ann Kristin Løe fra NAV og ledere for andre lokale arbeidsmarkedstiltak i Trondheim. Jeg vil takke disse for uvurderlig hjelp, i tillegg til alle informantene som brukte sin tid til å bli intervjuet om sine opplevelser.

Jeg vil takke min veileder, Fay Giæver, for god hjelp, med kritiske spørsmål og innspill underveis. Takk til min familie for støtte i løpet av skriveprosessen. Jeg vil også takke min klassekamerat Lars Inge for gode faglige og ikke-faglige diskusjoner underveis.

Hogne Aaberge Utne

Trondheim, 2013

III

Sammendrag

Arbeidslinja, prinsippet om at alle arbeidsføre skal være tilknyttet ordinært arbeid er en viktig del av den norske arbeidsmarkedspolitikken. I sammenheng med dette er arbeidsmarkedstiltak viktig for å få personer med begrenset tilknytning til arbeidslivet tilbake i arbeid. Denne studien undersøker hvordan personer i den yngre målgruppen opplever det å være tilknyttet slike tiltak.

Det har blitt benyttet kvalitativ metode, og datamaterialet har blitt innhentet fra unge personer i aldersgruppen 18-24 år som er tilknyttet ulike arbeidsmarkedstiltak. I forbindelse med datainnsamlingen ble det foretatt 7 dybdeintervjuer. En tilnærming inspirert av Grounded theory ble brukt for å analysere og samle inn dataen.

Resultatene indikerte at opplevelsen strukturen i hverdagen, sosiale relasjoner med andre tiltaksdeltakere, og tanker om overgangen til arbeid var sentralt ved deres opplevelse.

I sammenheng med selvbestemmelsesteorien, og motivasjon og mål, ble det avdekket at økonomi, forventninger og press fra omgivelse, og betydningen av arbeid for tilhørighet var sentralt.

Funnene viste i stor grad samsvar med eksisterende forskning og funn i sammenheng med deltakere i arbeidsmarkedstiltak. Disse funnene gir videre implikasjoner på at det kunne vært aktuelt å gjennomføre en longitudinell undersøkelse på hvordan deltakerne opplever tiltaksdeltakelsen over en lengre tidsperiode. Mer forskning på hvordan motivasjon og mål forholder seg til tiltakshverdagen er også aktuelt.

Innhold

Forord.....	I
Sammendrag.....	III
Innhold.....	V
Innledning	
Bakgrunn.....	1
Forskningstema og problemstilling.....	3
Oppgavens struktur.....	4
Teori	
Formålet med arbeidsmarkedstiltak.....	5
Effekten av arbeidsmarkedstiltak.....	6
Hva karakteriserer aktuelle tiltaksdeltakere.....	7
Deltakernes opplevelse av arbeidsmarkedstiltak.....	9
Selvbestemmelsesteorien.....	15
Cognitive Evaluation Theory.....	15
<i>Indre og ytre motivasjon.....</i>	15
Goal Contents Theory.....	16
<i>Indre og ytre målinnhold.....</i>	16
Behov for forskning.....	17
Metode	
Kapittelets struktur.....	17
Vitenskapelig ståsted.....	18
Valg av Grounded theory.....	18
Informanter.....	19
Datainnsamling	
Intervju.....	22
Utviklingen av intervjuguide.....	23
Gjennomføring av intervju.....	25
Transkripsjon av intervju.....	27

Analyse

Koding av data.....	27
<i>Åpen koding</i>	28
<i>Fokusert koding</i>	29
Konstant sammenligning.....	30
Memo.....	30
Etiske betraktninger.....	31
Informert samtykke.....	31
Anonymitet og konfidensialitet.....	32
Kvalitetskriterier.....	33
Troverdighet.....	34
Pragmatisk nytteverdi.....	34

Resultater

Oppsummering av analysen.....	34
Opplevelsen av struktur.....	34
Å delta på noe.....	35
Sosiale relasjoner.....	36
Press og forventinger fra omgivelsene.....	37
Arbeidserfaringen fra tiltaket.....	39
Økonomiske vanskeligheter.....	42
En passiv tilværelse.....	43

Diskusjon

Kapittelets struktur.....	45
Oppsummering av funn.....	46
Opplevelsen av struktur i hverdagen.....	48
Den sosiale opplevelsen.....	49
Å komme seg ut i arbeid.....	50
Bruken av praksisplasser og tilpassede oppgaver...51	
Overgangen til å søke jobb.....	52
Motivasjon og mål.....	52
Livet stopper opp.....	52

VII

Hva økonomien betyr i deltakelsen.....	53
Forventninger og press påvirker.....	54
Arbeid for å oppnå en tilhørighet.....	55
Lysten til å etablere seg.....	56
Metodiske refleksjoner.....	57
Datainnsamling.....	57
Studiens troverdighet.....	58
Implikasjoner.....	59
Konklusjon.....	59
Referanser.....	61
Vedlegg: Intervjuguide.....	1
Vedlegg: Informasjonsskriv.....	2
Vedlegg: Samtykkeskriv.....	3
Vedlegg: Godkjenning fra NSD.....	4
Vedlegg: Godkjenning fra REK.....	5

Innledning

Bakgrunn

Arbeidslinja er et grunnleggende og sentralt trekk ved arbeidsmarkedspolitikken i Norge i dag. Formålet med arbeidslinja er at alle som er i yrkesaktiv alder, skal komme ut i arbeid. Som Marthinsen & Skjefstad(2007:35) fremhever, er funksjonen til arbeidslinja en form for sosial integrering og en vei ut av fattigdom, ved at man er i lønnet arbeid.

Arbeidslinja er også viktig i den forstand at den medfører vilkår og krav til mottakere av sosialhjelp for at de skal bidra med noe tilbake til samfunnet. Marthinsen & Skjefstad(2007:35) betegner bruken av kravene i arbeidslinja både som en pisk og en gulerot. Det er en pisk i den betydningen at mottakeren av sosialhjelp ikke får hjelp dersom vedkommende ikke arbeider. På den andre siden er det en gulrot i den forstand at man er en ansvarlig person som yter noe tilbake til samfunnet, i bytte mot å få hjelp(Marthinsen & Skjefstad, 2007:35).

Arbeidsmarkedstiltak er sentralt for å få den arbeidsføre befolkningen ut i arbeid. Som det ble fremhevet i en nylig utgitt stortingsmelding(St.meld. Nr 46 (2012-2013:12)) var det i begynnelsen av 2013, rundt 211 000 personer som var registrert med nedsatt arbeidsevne. Av disse personene var det igjen 120 000 personer som hadde behov for en arbeidsrettet bistand. Videre er det rundt 57 000 personer som er i et arbeidsmarkedstiltak, mens rundt 64 000 personer var under utredning for et arbeidsrettet tiltak. Dette viser at av de som har behov for bistand for å komme tilbake i arbeid, er det er forholdsvis mange som er involvert i slike former for tiltak.

En viktig side ved arbeidslinja er det som omhandler at alle som ønsker det, skal få tilrettelagt det slik at de kan komme ut i arbeid. Dette kan gjøres ved hjelp av en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, samt utdanning og opplæring. Betydningen som arbeidslinja har i norsk arbeidslivspolitik, og da særlig i sammenheng med unge personer som skal ut i arbeidslivet er altså sentralt(St.meld. Nr 46 (2012-2013). I de senere årene har denne tematikken blitt viet mer oppmerksomhet. I NTB(2013) blir det fremhevet at de ulike reformene og tiltakene i liten grad har medført at brukere i NAV-systemet har kommet ut i arbeid. Det blir påpekt at målsettingen som myndighetene har for at flere skal komme ut i arbeid, og at færre skal være på trygd ikke har blitt oppnådd. Også i faglitteraturen og i

forskningen som er gjennomført i tilknytning til arbeidsmarkedstiltak og integrering av personer inn i arbeidslivet er denne tematikken fremtredende. I en høringsuttalelse fra Arbeids- og velferdsdirektoratet(NOU 2012:6) blir det poengtert at vi får behov for enda mer arbeidskraft i fremtidens samfunn. Det å få personer som på bakgrunn av ulike årsaker står utenfor det ordinære arbeidslivet ut i arbeid, vil derfor være desto mer viktig. I høringsuttalelsen blir det særlig fremhevet at det ordinære arbeidslivet bør brukes mer i selve utførelsesarbeidet. Man bør altså benytte ordinære arbeidsplasser også i selve tilbakegangen til arbeid, og ikke som et mål for hva tiltakene skal føre med seg.

Unge sin tilknytning til arbeidslivet er noe som er en viktig del ved arbeidsmarkedspolitikken i Norge. At man er arbeidsledig fra ung alder, kan ha en rekke negative konsekvenser for fremtiden. I den tidligere nevnte stortingsmeldingen(St.meld. Nr 46 (2012-2013)) blir det fremhevet hvordan arbeid har betydning, både for enkeltmennesket i sammenheng med sosial inkludering og selvrealisering, men også for det økonomiske livsgrunnlaget til individet. Stortingsmeldingen(St.meld Nr 46 (2012-2013:46)) fremhever betydningen som arbeid har. Arbeid gir muligheten til en inntekt og selvforsørgelse for den enkelte. Arbeidsplassen har også betydning på den måten at det er en sosial møteplass og muligheten for sosial inkludering. Som det også blir poengtert har arbeid også en positiv betydning for den enkeltes helse. Dette har særlig blitt funnet hos personer med muskel- og skjelettsykdommer og psykiske lidelser. At flest mulig er tilknyttet arbeidslivet er også en viktig hensikt for samfunnet som helhet. Høy sysselsetting er viktig for at vi skal opprettholde velferdsmodellen som det norske samfunnet er bygd på, samt for utformingen av store deler av norsk politikk. Blant annet den økonomiske politikken og arbeids- og velferdspolitikken.

En spesiell gruppe som er i fokus for slike tiltak er unge personer, særlig de som er utsatt for psykiske lidelser. Det blir i stortingsmeldingen(St.meld Nr. 46 (2012-2013:14)) fremhevet at unge personer med psykiske helseproblemer er en gruppe det er viktig med en målrettet og tidlig innsats for å hindre at de blir varig utestengt fra arbeid. Det blir poengtert at det å fullføre videregående opplæring kan redusere sannsynligheten for at man blir stående utenfor arbeidslivet og at man får behov for å motta støtte senere i livet. Samtidig blir det fremhevet at unge personer kan ha behov for støtte fra flere ulike tjenesteytere for at man skal lykkes. Psykiske helseproblemer blir i stortingsmeldingen(St. Meld Nr 46 (2012-2013:14))

også lagt frem som en årsak til at elever faller ut av den videregående opplæringen. Dette viser altså at det er flere årsaker som kan ligge bak at unge personer får vanskeligheter med å komme ut i arbeidslivet.

Forskningstema og problemstilling

Med dette som utgangspunkt er målet med denne oppgaven å se hvordan et utvalg av unge personer som er deltakere i arbeidsmarkedstiltak opplever det å være tilknyttet et slikt tiltak. Målgruppen for denne oppgaven er på bakgrunn av dette er personer i den yngre aldersgruppen fra 18-25 år som er involvert i en form for arbeidsmarkedstiltak.

Som jeg tidligere har vært inne på kan arbeidsmarkedstiltak kan bli definert som et virkemiddel i arbeidsmarkedspolitikken. Formålet er å øke yrkesdeltakelsen, redusere ledigheten og motvirke utstøting for personer som har problemer i arbeidsmarkedet, ved å hjelpe de i aktivitet og arbeid (Regjeringen, 2008). Det finnes ulike tiltak, som inkluderer blant annet arbeidspraksis, opplæring og midlertidig sysselsetting. Alle har det til felles at de på sikt skal få den enkelte ut i ordinært arbeid. Prioriterte målgrupper for slike tiltak blir av regjeringen (2008) blant annet beskrevet som ungdom, langtidsledige og personer med en nedsatt arbeidsevne. I denne oppgaven vil tiltakene som er aktuelle være de som er rettet mot ungdom og dette vil også være den aktuelle målgruppen for oppgaven.

I innledningen ble det påpekt betydningen av at ikke arbeidsføre er i arbeid og viktigheten både for samfunnet og individet. Dette har vist seg særlig viktig for personer i yngre aldersgrupper, som er en del av begrunnelsen for at denne gruppen som er blitt valgt ut i denne oppgaven. Tiltakene som informantene i denne oppgaven er tilknyttet er i hovedsak karakterisert av opplæring og kurs, som skal hjelpe dem til å få arbeid eller praksis på en ordinær arbeidsplass.

Formålet med denne oppgaven er å avdekke hvordan et utvalg av deltakere opplever det å være tilknyttet et arbeidsmarkedstiltak. Med utgangspunkt i denne problemstillingen, ble det gjennomført kvalitative intervjuer, som jeg vil redegjøre nærmere i for metodekapittelet i oppgaven. I intervjuene ble det avdekket en rekke sentrale temaer, som også gikk igjen i flere av intervjuene med informantene. Disse funnene førte frem til følgende problemstilling:

«Hvordan opplever deltakere i arbeidsmarkedstiltak sin tilværelse i tilknytning til det sosiale

livet, strukturen i hverdagen, og overgangen frem mot arbeid. I sammenheng med dette vil problemstillingen også omhandle hvordan sentrale funn kan relateres til motivasjon og mål.

Nærmere bestemt vil jeg se på hvordan deres opplevelse kan relateres til selvbestemmelsesteorien, og eksisterende funn som er gjort på deltakere i arbeidsmarkedstiltak. Selvbestemmelsesteorien er en omfattende motivasjonsteori som består av flere underteorier. Jeg vil drøfte hvordan deltakerne sin opplevelse forholder seg til motivasjon og mål i sammenheng med tiltaket.

Tiltaket som er aktuelt i sammenheng med informantene i denne oppgaven, er en type tiltak der den første perioden består av opplæring, gruppeaktiviteter og turer. I den siste perioden av tiltaket skal deltakerne få praksis på en ordinær arbeidsplass. Informantene i denne oppgaven har hovedsaklig vært involvert i den første perioden av tiltaket, som vil si at de fortsatt er i fasen der de deltar i kurs og opplæring sammen med de andre deltakerne.

Oppgavens struktur

Innledningsvis vil jeg starte med å forklare bakgrunnen og funksjonen som arbeidsmarkedstiltakene i Norge har. Deretter vil jeg se nærmere på noen sentrale karakteristikk og beskrive personer som er med i arbeidsmarkedstiltak i Norge. Jeg vil så fortsette med å presentere et utvalg forskning og empiri som beskriver hvordan deltakere i arbeidsmarkedstiltak opplever ulike sider ved det å være tilknyttet et slikt tiltak.

Etter jeg har presentert disse empiriske funnene, vil jeg presentere teorien som jeg har valgt å benytte for å diskutere funnene i lys av. I denne oppgaven ble de to teoriene Cognitive Evaluation Theory og Goal Contents Theory, to underteorier tilhørende selvbestemmelsesteorien brukt.

Deretter vil jeg presentere metoden som er benyttet i oppgaven. Her vil jeg først presentere informasjon om informantene, og hvordan disse har blitt rekruttert. Jeg vil så gjøre rede for hvilken metodiske tilnærming jeg har brukt for å samle inn data og analysere disse. Deretter vil jeg beskrive hvordan jeg har benyttet denne metodiske tilnærmingen i mer detalj. Kapittelet vil så avsluttes med etiske betraktninger og en presentasjon av de kvalitetskriteriene som er benyttet.

I det neste kapittelet vil fokuset være på å presentere funnene og resultatene fra

analysen som er blitt gjort tidligere. Formålet med det siste kapittelet i oppgaven er å diskutere og drøfte de foregående funnene, sett i sammenheng med den presenterte empirien og teorien. Deretter vil jeg ta for meg metodiske refleksjoner, for så å avslutte oppgaven med en konklusjon og et sammendrag av de sentrale funnene som er blitt gjort.

Teori

Formålet med arbeidsmarkedstiltak

På nettstedet til regjeringen(2008) blir målet med arbeidsmarkedstiltak forklart med at de skal bidra til redusert ledighet, økt yrkesdeltakelse og at de skal motvirke utstøting fra arbeidsmarkedet. Målene med slike arbeidsmarkedstiltak er videre å bedre muligheten til å komme i arbeid for personer som av ulike årsaker har problemer i arbeidsmarkedet. Tiltakene kan deles inn i oppfølgingstiltak, formidlingstiltak, arbeidspraksis, opplæring, midlertidig sysselsetting og varig tilrettelagt arbeid. Eksempler på personer som tilhører denne målgruppen kan være personer med nedsatt arbeidsevne, langtidsledige, ungdom, langtidsmottakere av sosialhjelp og innvandrere. Disse gis på bakgrunn av en individuell vurdering av den enkeltes person behov for slike tiltak i å komme i arbeid.

På NAV(2013) blir det kort forklart hva formålene til arbeidsmarkedstiltak er. Dette er hovedsaklig å øke sjansene til å gjennomføre ordinært arbeid, styrke kompetansen og evnen til arbeid, samt å hindre at arbeidstakere faller ut av arbeidslivet.

I høringsuttalelsen til Arbeidsdepartementet(NOU 2012:6) blir det fremhevet at forskningen på arbeidsrettede tiltak er beskjedent per i dag. Kunnskap om effekten av tiltak og arbeidsrettet oppfølging av brukerne ble særlig pekt på som sentralt. Arbeids-og velferdsdirektoratet vurderte det også slik at det bør satses på en langsiktig strategi med det mål å skaffe mer kunnskap om effekten av arbeidsrettede tiltak.

Formålet med denne oppgaven er å se nærmere på opplevelsen til personer i aldersgruppen 18 – 30 år som er tilknyttet arbeidsmarkedstiltak. Dette er en gruppe som har fått stadig mer oppmerksomhet i sammenheng med arbeidsledighet og fravær fra arbeidsmarkedet. Jeg vil nå gå over til å se på empiriske funn som kan si noe om hva som karakteriserer personer som er i målgruppen for slike arbeidsmarkedstiltak. Det eksisterer mye empiriske funn om sosialklienter, som er en sentral gruppe for slike tiltak. Jeg har på

grunnlag av dette valgt å se på hva det er som karakteriserer sosialhjelpsmottakere som er involvert i tiltak.

Effekten av arbeidsmarkedstiltak

Det er blitt gjort flere undersøkelser på hvorvidt de ulike arbeidsmarkedstiltakene fungerer som de skal i henhold til målene som de har.

Det finnes en forholdsvis omfattende forskning gjort på arbeidsmarkedstiltak, og hvordan deltakere opplever dette. Steiro, Smedslund & Rud(2006) gjennomførte en metastudie, der de så på tidligere litteratur som tok for seg virkningen av arbeidsmarkedstiltak. Funnene her viste at for sosialhjelpsmottakere hadde arbeidsmarkedstiltak en liten og positiv effekt for å få mennesker som tilhører denne gruppen inn i ordinært arbeid. Litteraturgjennomgangen som ble gjort med bakgrunn i et utvalg amerikanske studier indikerte at mer intensive og aktive arbeidsmarkedstiltak, er effektivt for de gruppene som har flere barrierer for å komme seg ut i arbeid. Funnene tydet videre på at tiltak rettet mot arbeidstrening var mer effektive enn tiltak som har fokus på ferdighetstrening(Steiro et al., 2006). Imidlertid viste studien at de norske studiene som var blitt gjennomført på effektene av arbeidsmarkedstiltakene, at man ikke kunne vite om det var tiltakene som hadde gjort at de er i arbeid.

Lorentzen & Dahl(2005)gjennomgikk arbeidsmarkedstiltak og ville se om det var noen effekt av disse programmene for sosialhjelpsmottakere. Funnene tydet på at det var positive effekter av å delta i et arbeidsmarkedstiltak. Det ble funnet en sterk effekt på både lønn og jobb - aktivitet av å delta i programmet som kombinerte kvalifikasjon og arbeidstrenings–tiltak, og kvalifikasjons lønnstilskudd. Imidlertid blir det også fremhevet at de som kun får tilbudt midlertidige ansettelser og kvalifikasjonstiltak opplever svakere effekter på lønn og jobb–aktiviteten. Disse trenger grunnleggende kunnskaper og tiltak som kan hjelpe de inn i det ordinære arbeidslivet(Lorentzen & Dahl, 2005).

Når det gjelder forskning som er gjennomført i sammenheng med tiltak rettet mot gruppen av ungdommer i alderen 20-24 år, gjorde Hardoy, Røed, Torp & Zhang(2006) en evaluering av ungdomsgarantien. Dette var en ordning som var rettet mot ungdom som hadde vært ledige i minst seks måneder, og gikk videre ut på at de skulle være sikret tilbud om

arbeid, tiltaksplass eller utdanning. Som Hardoy et al.(2006:47) kan ungdomsgarantien påvirke ungdommene sine jobbmuligheter på tre måter. Dette inkluderer at kravene som ungdommene får, kan medføre at insentivproblemene i sammenheng med sosialhjelpen blir redusert. At de får krav, gjør at de ikke lenger kan motta passiv støtte. I tillegg til dette kan garantien gjøre at ungdommene endrer sin egen jobbsøkeratferd. Dette vil særlig gjelde om tiltaket er rettet mot jobbsøking. Tiltaket kan også forventes å påvirke sjansene for deltakerne å få jobb, etter at tiltaket er gjennomført. Som det imidlertid også blir påpekt(Hardoy et al.2006), kan deltakelsen være passiviserende, i den forstand av at tiltakene kan holde deltakerne borte fra arbeidsmarkedet. Det blir fremhevet hvordan tiltakene kan bidra til å redusere deltakernes interesse og motivasjon for å søke på nye jobber, og å være yrkesaktiv.

Analysen og konklusjonen fra denne evalueringen viste at ungdomsgarantien viste liten effekt. For langtidsledige, som har vært arbeidsledige i over 6 måneder, viste det seg imidlertid at ungdomsgarantien bidro til at flere personer tilhørende denne gruppen opplevde en positiv signifikant effekt fra deltakelsen i tiltaket. Som Hardoy et al.(2006:48) påpeker medførte ungdomsgarantien at flere personer som var langtidsledige ble tilknyttet tiltak, og større jobbstabilitet. Analysen viste i tillegg en signifikant økning i overgangsraten fra å være arbeidsledig, til å komme i ordinær jobb. Som det blir fremhevet er det vanskelig ut i fra resultatene å konkludere hvorvidt ungdomsgarantien har ført til at det er færre personer i denne gruppen som er tilknyttet trygd og sosialhjelp.

Hva karakteriserer aktuelle tiltaksdeltakere

I denne delen av oppgaven har jeg valgt å se på hva det er som karakteriserer gruppen som er involvert i arbeidsmarkedstiltak i Norge. I den forbindelse har jeg valgt å se empiriske funn gjort i Norge på denne gruppen. Det er en rekke ulike årsaker til at man kan være tilknyttet et slikt tiltak, og den økonomiske støtten som man får fra NAV vil være ulik, avhengig av hva deltakeren har behov for. På NAV(2013) er alle de ulike tiltakene beskrevet i nærmere detalj. Jeg vil nå redegjøre for hva som karakteriserer en gruppe som er tilknyttet arbeidsmarkedstiltak. I den norske forskningen er sosialhjelpsmottakere en gruppe som har blitt undersøkt i tilknytning til arbeidsmarkedstiltak. På grunnlag av dette har jeg valgt å ta

med disse empiriske funnene for å belyse hva det er som kjennetegner en av gruppene som er i målgruppen for å bli inkludert i arbeidsmarkedstiltak.

Hammer(2009) gjorde flere funn på hva det er som karakteriserer sosialhjelpsmottakere. Funnene tydet på at de som mottar eller har mottatt sosialhjelp i en eller annen form hadde en dårligere mental helse, sammenlignet med normalbefolkningen som lever av sin egen inntekt eller blir forsørget av sine ektefeller. Hammer(2009) fant at de som tidligere hadde mottatt sosialhjelp som unge opplevde en vanskeligere overgang til arbeidslivet. Senere i livet viste det seg at 70 % av disse var i arbeid. Denne gruppen var imidlertid mindre tilfreds med jobben, samt at de viste lavere arbeidsmotivasjon, sammenlignet med andre arbeidstakere. Sett i sammenheng med arbeidsmotivasjonen til sosialhjelpsmottakerne ble det også avdekket interessante funn. Funnene tydet på at arbeidsmotivasjonen blant unge sosialhjelpsmottakere er lavere sammenlignet med andre unge. Da man så på den samme gruppen senere, fant man at når de nærmet seg slutten av tredveårene var det veldig små forskjeller mellom disse to utvalgene. Arbeidsmotivasjonen gikk i positiv retning jo eldre de ble(Hammer, 2009). Sett i sammenheng med hvordan mottakere mestret det å være arbeidsledig ble det funnet at de som hadde mottatt sosialhjelp opplevde større ulemper av dette enn de som ikke mottok sosialhjelp. Det var her særlig de økonomiske sidene ved å være arbeidsledig som ble fremhevet. I tillegg ble det påpekt at de ble avhengige av andre, og at de måtte kutte ned forbruker. De opplevde også frykt for å bli oppfattet som arbeidssky og med dårligere helse.

Reichborn–Kjennerud(2011) gjorde flere sentrale funn i sammenheng med hva unge sosialhjelpsmottakere tenkte om det å komme ut i jobb. Her blir det påpekt flere barrierer som har medført at sosialhjelpsmottakerne har problemer med å komme ut i jobb. Faktorer som manglende skolegang og arbeidserfaring, samt at deltakerne har en viss usikkerhet til hva de ønsker å drive med er medvirkende barrierer. Strukturen og et stabilt oppmøte viste seg også imidlertid som den største hindringen for å komme seg ut i betalt arbeid, til tross for at de hadde en vilje for å arbeide.

I forskningen som er gjennomført på arbeidsmarkedstiltak og gruppen som er tilknyttet slike tiltak er psykiske helseproblemer noe som hyppig blir fremhevet som sentralt. Ravneberg(2004) fant blant annet at flere av deltakerne i det arbeidsrettede kurset «prosjekt

AMALIE» hadde psykiske helseproblemer. Dette blir også poengtert av Hammer & Hyggen(2006), som påpeker at personer med behov for sosialhjelp består personer fra marginale grupper – slik som rusmisbrukere, psykisk syke, og langtidsledige.

Sosialhjelpsmottakere, og personer som har behov for å delta i arbeidsmarkedstiltak har også andre sentrale karakteristikker og faktorer som har medført at de behøver bistand for å komme ut i arbeidslivet igjen. Hammer & Hyggen(2006) skriver om grupper av ungdom som opplever problemer i overgangen mellom fasen fra ungdom til voksen alder, sett i sammenheng med hvordan de kommer i arbeid. Gruppene som ble undersøkt var de som mottok sosialhjelp og de arbeidsledige. Unge sosialhjelpsmottakere ble beskrevet som unge arbeidsledige personer som er uten arbeidserfaring, og som derfor har behov for hjelp. Denne gruppen viser også en tendens til å ha vært arbeidsledig i ung alder. Den sosiale bakgrunnen blir fremhevet som viktig. Hva slags utdanning og yrkesaktivitet far i familien har er viktig for hvorvidt man mottar sosialhjelp eller ikke. Når det gjaldt hvordan arbeidsmulighetene for sosialhjelpsmottakere var i fremtiden fant Hammer & Hyggen(2006) at det å ha mottatt sosialhjelp i seg selv, kontrollert for andre faktorer, reduserte sannsynligheten for at man var i arbeid når man ble eldre. Personene som tilhørte denne gruppen viste også lavere arbeidsmotivasjon og mindre jobbtilfredshet, sammenlignet med andre arbeidstakere. Disse funnene er med på å vise at bakgrunnen og årsaken til at unge personer får behov for sosialhjelp, samt å delta i arbeidsmarkedstiltak er sammensatt. De empiriske funnene viser særlig at psykiske helseproblemer kan være fremtredende for mennesker som er i målgruppen for arbeidsmarkedstiltak. Funnene har også vist at oppvekstvilkårene og den sosiale bakgrunnen til disse personene har en påvirkning for hvorvidt de blir deltakere i tiltak.

Nå som jeg har redegjort for noen sentrale kjennetegn og karakteristikker ved sosialhjelpsmottakere og personer som er i målgruppen for arbeidsmarkedstiltak, vil jeg gå over til å se på funn relatert til hvordan deltakere opplever det å være tilknyttet tiltak.

Deltakernes opplevelse av arbeidsmarkedstiltak

Med utgangspunkt i problemstillingen til oppgaven, vil jeg nå redegjøre for funn som kan bli sett i sammenheng med denne. Schafft, Frøyland & Spjelkavik(2005) gjennomførte en evaluering av arbeidsmarkeds-satsingen for sosialhjelpsmottakere. Det ble gjort flere funn på

hvordan satsingen påvirket deltakerne. Deltakerne beskrev at de var lei av passiviteten, og at de ville vekk fra sosialstøtten. Andre deltakere kan fortelle at de kan miste lysten til å jobbe, ettersom de går fra tiltak til tiltak. Noen blir demotivert av at selv om de får praksisplasser i offentlig sektor, er det ikke ledige stillinger, som gjør at man ikke får jobb selv om man jobber godt. Til tross for dette, er det et flertall av deltakerne som har en opplevelse av større livsglede enn tidligere. De møter og prater med folk. Flere deltakere fremhever at de kan ha utsikter til fast jobb, og at de har noe å gjøre slik at de slipper å sitte hjemme. Likevel er det mange deltakere som opplever at de har dårlig økonomi og at dette er noe som påvirker dem negativt. Schafft & Spjelkavik(2006) påpeker at motivasjonen som brukere har for å bli med i tiltak er ulik. Det var imidlertid et gjennomgående ønske blant brukerne at de ønsket seg en jobb. De nevner også at de ønsker å komme seg vekk fra rollen som de har som sosialklient. Jobben ville også være noe som kunne føre med seg bedret økonomi og livskvalitet. Noen har også ønske om en spesiell jobb, og vil gjennom tiltaket få realisert dette. Funnene til Schafft & Spjelkavik(2006) tydet på at nesten 60 % av de intervjuede deltakerne rapporterte at de hadde fått en økt livsglede. Deltakerne forteller om at de kommer seg ut, og har sosial omgang med andre mennesker. Flere opplevde at de hadde utsikter til jobb. Mange deltakere tror at de har fått bedre sjanser på jobbmarkedet gjennom tiltaket. Imidlertid er det også flere som uttrykker misnøye over at de har en opplevelse av å være i «liksom-jobber», siden de ikke har fått en ordinær jobb. Det blir fremhevet at det særlig er i privatlivet, i sammenheng med det sosiale og livsgleden at deltakerne har opplevd en forbedring(Schafft & Spjelkavik, 2006).

Schafft & Spjelkavik(2011) gjennomførte en evaluering av kvalifiseringsprogrammet, et av arbeidsmarkedstiltakene til NAV. Her kom deltakerne med ulike tilbakemeldinger på hvordan de opplevde tiltaket. Det var blant annet flere deltakere som fremhevet at tiltaket var positivt, fordi alternativet ofte var verre. Et eksempel er at en deltaker nevnte at det var bedre å være med på dette tiltaket, i motsetning til å bare sitte hjemme. Flere ga også uttrykk for at de synes det var bra fordi det var noe de trivdes med, særlig sett i sammenheng med de sosiale relasjonene som de fikk sammen med de andre deltakerne(Schafft & Spjelkavik, 2011). Likevel er det flere deltakere som har negative erfaringer med tiltaket. Dette går særlig på ting som at de ikke opplever tiltaket som meningsfullt, relevant og utfordrende. Disse stiller seg

også negative til hvilken betydning tiltaket ville få for dem i fremtiden. Utsagn som går på at de blir stående stille hos tiltaksarrangøren, eller går fra praksisplass til praksisplass og ikke kommer videre er noe som gikk igjen hos flere. De deltakerne som er positive til tiltaket uttaler at det kan hjelpe dem til å få praksisplasser, og at det kan hjelpe dem til å tilpasse seg til en jobb. Dette gjøres ved at kvalifiseringsprogrammet kan brukes som en arbeidserfaring som igjen kan bidra til det endelige målet som er å komme i en ordinær jobb.

Heian & Møller(2006) fant i sin evaluering av kommunale arbeidsmarkedstiltak at deltakerne vektla flere positive sider ved å være tilknyttet et arbeidsmarkedstiltak. De fremhever særlig her at det å være med i tiltaket er tilfredsstillende, sammenlignet med å sitte hjemme. Det ble også uttrykt at de var motivert for å komme ut i jobb. Tiltakene ble sett på som positivt i sammenheng med skriving av søknad og CV. Noe som ble fremhevet som viktig med deltakelsen i tiltaket var at det viste at man klarte å møte opp til faste tidspunkt, og at man har vært i aktivitet i hverdagen(Heian & Møller, 2006). Dette var også funn som Reichborn-Kjennerud(2011) gjorde. At deltakerne opplever mer struktur i hverdagen, samt at tiltaket gjør at de kommer seg opp om morgenen var viktig. Det blir også fremhevet som positivt av flere deltakere at man blir tilknyttet et godt sosialt miljø i tiltaket.

I forsøksordningen Ny sjanse, som Frøyland & Neumann(2012) har sett på, er formålet å få innvandrere uten fast tilknytning til arbeidslivet til å ta utdanning, eller å få de inn i ordinært arbeid. Dette skal gjøres gjennom kvalifiseringstiltak, slik at de til slutt kan bli økonomisk selvhjulpne ved å bli tilknyttet arbeidslivet. De gjorde flere funn relatert til ungdommene som var deltakere i denne ordningen og ulike utfordringer og kritiske faser ble fremhevet i sammenheng med denne ordningen(Frøyland & Neumann, 2012:54). Det å holde avtaler tilknyttet tiltaket er noe som gjennomgående blir påpekt som problematisk. Dette kan for eksempel opptre i sammenheng med at deltakerne kommer for sent, og at de ikke opplyser om avtaler i løpet av dagen. Noe annet som kom frem, i likhet med andre deler av litteraturen som er redegjort for i dette kapittelet er døgnrytmen. Som en av deltakerne påpekte i intervjuet var det å våkne tidlig om morgenen vanskelig, dersom man ikke har noe spesielt å gjøre. Som det blir fremhevet er dette noe som kan bli vedvarende ved ungdommer som har falt ut av skolen, og som ikke kan komme ut i jobb(Frøyland & Neumann, 2012:55). At enkelte av deltakerne ikke har omsorgspersoner som får de til å komme inn i en god rytme, er

også noe som blir påpekt. Når det gjelder årsaken for at deltakerne vil være med i ordningen Ny sjanse, fant Frøyland & Neumann(2012:64) at oppga de ønsket om å komme ut i jobb som en årsak.

I sammenheng med hvordan de ulike prosjektene til Ny sjanse blir organisert med hensyn til kvalifisering for deltakerne, gjennomfører prosjektmedarbeiderne veiledning. Eksempler som blir fremhevet i Frøyland & Neumann(2012:71) er hjelp med CV-skriving, i tillegg til at deltakerne skal opplæres til å møte opp til riktig tid og holde avtaler.

Frøyland & Neumann(2012:77) fant, i likhet med andre deler av forskningen, at ikke alle deltakerne var like tilfredse med bruken av praksisplasser. Mange uttrykte at de ikke ville «jobbe gratis», i tillegg er det også flere som har erfart at praksisplassene ikke førte frem til ordinært arbeid.

I Norvoll(2011) sin gjennomgang av hva personer med psykiske vansker opplever som viktig for å delta i arbeid og utdanning, var informantene blant annet med i ulike arbeidsrettede tiltak. Det er flere ting som blir fremhevet som viktig av informantene. Informantene påpeker her at tiltakene er viktig i den forstand av at det er et lavterskeltilbud. I intervjuene Norvoll(2011:49) påpeker informantene at aktivitetene i tiltaket er noe som alle kan bli med på, og hvordan disse bidrar til en likeverdighet mellom alle, både ansatte og deltakere. I likhet med annen forskning som har blitt redegjort for i dette kapittelet sier, blir også det sosiale ved tiltakene fremhevet av informantene. Gjennom tiltaket får de tilhørighet i et sosialt fellesskap. En av informantene forteller at tiltaket har bidratt til at vedkommende har brutt ut av en «sosial isolasjon»(Norvoll, 2011:50).

Strukturen som man opplever i hverdagen, med hjelp av tiltaket er også noe som informantene forteller om. De fremhever hvordan tiltaket bidrar til at man fikk en struktur i hverdagen, med faste rammer. I intervjuene blir blant annet døgnrytmen, og det «å stå opp om morgenen» fremhevet som sentralt(Norvoll, 2011:50). I tillegg til dette oppleves arbeidsoppgavene som deltakerne får i tilknytning til tiltaket som meningsfylte, dette gjaldt særlig de som kanskje ikke får mulighet til ordinært arbeid. For disse er det viktig å oppleve at de har muligheten til å gjøre mer krevende arbeidsoppgaver, enn de muligens ville fått gjort om de hadde vært i det ordinære arbeidslivet. En av deltaker fremhever at man i tiltaket kan få tildelt krevende arbeidsoppgaver, som de ikke kunne fått i det ordinære arbeidslivet fordi de

mangler utdanning(Norvoll, 2011:51). Samtidig er arbeidsoppgavene viktig fordi opplever mindre utenforskap, altså at de er inkludert i et arbeidsfellesskap og ved at man på denne måten før følelsen av å delta på noe i hverdagen.

I likhet med andre deler av forskningen, viser Norvoll(2011) at praksisplasser er nyttig for å at man skal komme ut i ordinært arbeid igjen. Praksisarbeidet kan blant annet bidra til at de som har lite å vise til på CVen, kan få flere referanser når de skal ut i det ordinære arbeidslivet. I sammenheng med dette påpeker informantene i Norvoll(2011:57) også hvordan muligheten til å få praksisarbeid hos attføringsbedrifter medfører at de kan gjøre arbeidet ut i fra sine egne premisser og behov.

Ungdom som står utenfor arbeidsliv og skole er også en del av fokusområdet for ulike tiltak. I Lyng, Legard, Bergene, Anker, Jessen & Reichborn-Kjennerud(2010) ble det gjort forskning på ulike kvalifiseringstiltak som var rettet mot ungdom i alderen 16-19 år som sto utenfor arbeidslivet og skole. De som tilhører denne gruppen er med utgangspunkt i «ungdomsretten», i en målgruppe som skal få tilpassede arbeids- eller opplæringstilbud. Ved å tilby ulike former for kvalifisering, i kombinasjon med sosial støtte og oppfølging, var målet her å få gruppen ut i arbeid eller tilbake til videregående opplæring. Funnene her viste at deltakerne verdsatte flere sider ved deltakelsen. Deltakerne påpeker at de opplever økt selvtillit, motivasjon og mestringsfølelse gjennom deltakelsen i tiltakene. At tiltakene har fokus på de individuelle behovene, og deres ressurser og muligheter, er noe som har bidratt til dette(Lyng et al., 2010:128).

Legard, Schafft & Spjelkavik (2009) gjorde funn som sto i samsvar med dette. De belyste flere av deltakerne sine erfaringer med å være med i NAV sine kvalifiseringsprogram. Deltakernes opplevelse av tiltaket ble fremhevet som positivt. Det at man slapp å sitte hjemme, samt at de fikk muligheten til å få orden på livet, gjennom for eksempel å skaffe seg en ordinær jobb eller utdanning ble særlig påpekt som positivt blant deltakerne.

Ravneberg(2004) gjennomførte en kvalitativ studie på hvordan deltakere i arbeidsmarkedstiltaket AMALIE(aktivitet, motivasjon, ansvar, livskvalitet, initiativ og energi) opplevde konsekvensen av å få innført kvalifiseringsstønad. I sammenheng med dette var målet å finne ut hvordan dette påvirket deltakernes muligheter og motivasjon for å komme ut i jobb, samt hvordan dette påvirket selvbildet til deltakerne. Det ble her fremhevet flere gode

sider med deltakelsen. De fikk hjelp til å skrive CV og søknader. I tillegg så opplevde deltakerne at det å motta denne kvalifiseringsstønad opplevdes som mindre stigmatiserende enn det å motta ordinær sosialstønad. Imidlertid er det flere av deltakerne som mente tiltaket var for dårlig tilpasset til de med høyere utdanning, og at de følte seg nedvurdert. I sammenheng med målsetningen som deltakerne hadde med tiltaket ga de fleste uttrykk for at målet med tiltaket var å komme seg ut i arbeid så raskt som mulig. Det at man kunne komme i praksisplass og på den måten komme seg ut i jobb var noe som deltakerne verdsatte. Likevel, var det også noen som hadde urealistiske forventninger til hvor raskt de kunne komme i jobb, samt om de fikk en ordinær stilling på praksisplassen. Andre deltakere satte pris på være med, fordi de fikk noe å ta seg til – både i sammenheng med rutiner og døgnrytme (Ravneberg, 2004).

Funnene som har blitt redegjort for i dette kapittelet viser at opplevelsen som tiltaksdeltakere har fra å være tilknyttet arbeidsmarkedstiltak består av flere sider. Det er flere fellestrekk i deltakernes opplevelser i arbeidsmarkedstiltakene. Noe av det som blir fremhevet, er hvordan tiltaket er med på å gi en struktur og rutine i hverdagen. Bare det at man får «noe å gjøre» og at man får mulighet til å bygge sosiale relasjoner med andre deltakere er en viktig del av deltakelsen. Praktisk hjelp med skriving av søknader og CV blir også fremhevet som positivt. Samtidig blir det påpekt at flere har problemer med å bli tilknyttet en fast ordinær stilling etter fullført praksis på en arbeidsplass, samt at tiltaket oppleves som lite relevant og meningsfullt.

I sammenheng med problemstillingen og formålet til denne oppgaven, har målet vært å sette informantene sin opplevelse av tiltaket i en teoretisk kontekst. En av de mer moderne og benyttede teoriene, der motivasjon og mål er sentrale bestanddeler av teorien er selvbestemmelsesteorien (self-determination theory). På bakgrunn av hvor omfattende teorien er, har jeg valgt å diskutere problemstillingen med utgangspunkt i utvalgte deler av teorien. Jeg vil som følge av dette nå gå over til å redegjøre kort for teorien generelt, for så å beskrive hvilke deler av teorien som har blitt brukt i sammenheng med denne oppgaven.

Selvbestemmelsesteorien

Selvbestemmelsesteorien er en sentral teori som omhandler menneskelig motivasjon og mål. Teorien er en forholdsvis omfattende metateori, som omfatter flere underteorier. Denne teorien har blitt valgt med utgangspunkt i at den er omfattende og kan benyttes for flere ulike områder. Målet med denne oppgaven er også å se funnene med utgangspunkt i motivasjon og mål, og på bakgrunn av dette er denne teorien aktuell. Formålet til teorien er å forklare menneskelig motivasjon, med utgangspunkt i den indre og ytre opprinnelse til motivasjonen (Deci & Ryan, 1985). Teorien består av fem mini-teorier – Cognitive Evaluation Theory, Organismic Integration Theory, Causality Orientations Theory, Basic Psychological Needs Theory, og til slutt Goal Contents Theory (Vansteenkiste, Niemiec & Soenens, 2010). Disse underteoriene har som mål å forklare menneskelig motivasjon. Med utgangspunkt i problemstillingen vil det i denne oppgaven bli redegjort for de to underteoriene Cognitive Evaluation Theory (CET) og Goal Contents Theory (GCT).

Cognitive Evaluation Theory (CET). Sentralt i CET er de to begrepene indre og ytre motivasjon.

Indre og ytre motivasjon. Forskjellen mellom indre og ytre motivasjon er noe som er sentralt for å forstå denne teorien.

Den indre motivasjonen blir i Ryan & Deci (2000) forklart med at man gjør en aktivitet fordi den medfører en iboende tilfredsstillelse for individet. Har man en indre motivasjon gjør man det på bakgrunn av at aktiviteten er morsom eller utfordrende. Ryan & Deci (2000) fremhever hvordan den indre motivasjonen har betydning i sammenheng med de tre grunnleggende psykologiske behovene tilhørighet, kompetanse og autonomi.

Den ytre motivasjonen er relatert til at man gjør en aktivitet fordi den er medvirkende til en konsekvens som kan ses separat fra aktiviteten. Et eksempel er trening. Hvis man identifiserer betydningen som trening har for sin egen helse, og velvære vil man trene med en større vilje. Aktiviteten vil på denne måten fremstå som mer autonom, og ytre motivert. I dette tilfellet vil det ha betydning for at man får en bedre velvære av å trene, heller enn at det kun blir gjort på grunnlag av en spontan følelse av velvære eller tilfredsstillelse. Handlinger som blir gjort på grunnlag av at man identifiserer handlingen som viktig for «selvet» har sammenheng med større forpliktelser og prestasjonsevne (Ryan & Deci, 2000).

Ryan & Deci(2000) fremhever at ytre motivasjon kan variere i hvorvidt den er autonom eller ikke. Et eksempel som blir brukt for å vise dette er at en elev som gjør leksene sine, gjør dette fordi vedkommende frykter straff fra foreldrene. Han vil derfor vise ytre motivasjon fordi han vil oppnå et separat mål som er å unngå straff. En annen elev som gjør leksene sine på bakgrunn av at hun tror det hjelper henne i sin fremtidige karriere, vil også være ytre motivert av et separat mål.

For å oppsummere er det to typer motivasjon som kan ses i sammenheng med selvbestemmelsesteorien, den indre og den ytre motivasjonen. Relatert til den indre motivasjonen er det særlig autonomi som er sentralt. Dette vil si at man gjennomfører en handling med utgangspunkt i betydningen den har for deg selv. På den andre siden menes det med ytre motivasjon at man gjør en aktivitet på bakgrunn av en ytre årsak, heller enn å gjøre aktiviteten kun på bakgrunn av betydningen som aktiviteten har for din egen tilfredsstillelse.

Goal Contents Theory(GCT). En annen underteori som er inkludert i selvbestemmelsesteorien er Goal Contents Theory(GCT). Fokuset her er på skillet mellom indre(intrinsic) og ytre(extrinsic) mål.

Indre og ytre målinnhold. Det indre målinnholdet blir i Kasser & Ryan(1996) og Kasser & Ryan(1993) karakterisert som mål med fokus på personlig vekst, tilknytning, samt å bidra til samfunnet. Disse målene har i forskningen vist en sammenheng med tilfredsstillelse av de grunnleggende psykologiske behovene og velvære(Kasser & Ryan, 1993). På den andre siden er det det ytre målinnholdet karakterisert av mål slik som å ha en god økonomi, være berømt, eller at man imponerer andre rundt seg. Det ytre målinnholdet har vist en sammenheng med dårligere velvære. Kasser & Ryan(1993) sin studie viste blant annet også at det ytre målet økonomisk suksess hadde en negativ sammenheng med velvære.

Ytre mål har fokus på å oppnå selvverdi gjennom ytre faktorer slik som ekstern validering og prestasjoner(Vansteenkiste, Soenens, & Duriez, 2008). Dette vil bidra til å avlede individet i fra tilfredsstillelsen av de grunnleggende behovene. Som Vansteenkiste, Niemiec, Soenens(2010:145) fremhever, vil individer som ønsker å tilfredsstille de grunnleggende behovene gjennom ytre målsetninger sannsynligvis ikke oppleve en ekte tilfredsstillelse av de grunnleggende behovene, som er viktig for at man skal oppleve bedre velvære og helse.

Formålet med dette kapittelet av oppgaven har vært todelt. Jeg redegjorde først litt om formålene til arbeidsmarkedstiltak, for så å gjøre en kort gjennomgang av effekten til slike tiltak. Deretter så gjorde jeg en kort gjennomgang av hva som kan karakterisere deltakere i tiltak. Etter dette ble relevant empiri og forskning, sett i sammenheng med problemstillingen, gjort rede for. I den andre delen i dette kapittelet var målet å gjøre kort rede for motivasjon og mål, som også er en relevant del for problemstillingen.

Behov for forskning

Målgruppen for denne oppgaven er unge mennesker som er tilknyttet arbeidsmarkedstiltak. Det finnes en del forskning som er gjennomført på denne gruppen, men mye av forskningen vektlegger samfunnsøkonomiske hensyn når de ser på denne gruppen, mens det ikke eksisterer så mye på hva det er som karakteriserer de enkelte personene som er inkludert i de ulike tiltakene. Dette gjelder særlig personer i de yngre aldersgruppene (NOU: 2012:6), som er en viktig gruppe for arbeidsmarkedstiltak. Mer forskning på denne gruppen og arbeidsmarkedstiltak generelt har blitt etterlyst, og tiltak rettet mot ungdom er noe som skal bli prioritert (Regjeringen, 2008). Målet med denne oppgaven er å undersøke den yngre gruppen av deltakere i arbeidsmarkedstiltak nærmere, i sammenheng med de funn som har blitt gjort før. Samtidig skal deler av funnene bli satt i sammenheng med begrepene motivasjon og mål.

Denne oppgaven kan være med på å inkludere mer kunnskap om enkelterfaringer og opplevelser som er med på å karakterisere denne gruppen. Dette kan føre til mer relevant kunnskap, som i fremtiden kan brukes og forskes mer på.

Metode

Kapittelets struktur

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for mitt valg av en Grounded theory-inspirert tilnærming, som jeg har brukt i analysen og i datainnsamlingen. Først vil det vitenskapelige ståstedet bli redegjort for. Deretter vil jeg gå mer spesifikt inn i hvilken metodologisk tilnærming jeg har valgt å benytte meg av, for så å beskrive fremgangsmåten som jeg har brukt i selve analyse- og forskningsprosessen. Kapittelet vil bli avsluttet med etiske

betraktninger, samt kvalitetskriterier.

Vitenskapelig ståsted

Med utgangspunkt i formålet og problemstillingen med denne oppgaven, har jeg valgt å benytte en kvalitativ tilnærming for å løse denne. Den kvalitative metodologiske tilnærmingen er karakterisert av at man innhenter data og informasjon fra informantene sitt eget ståsted. Videre er formålet med denne tilnærmingen at man vil ha informanten til å beskrive sin egen livsverden (Kvale, 2001).

Sentrale begreper i sammenheng med utviklingen av vitenskap og kvalitativ forskning er ontologi og epistemologi. Ontologi viser til læren om hvordan virkeligheten er, mens epistemologi betyr hvordan man finner frem til kunnskapen om virkeligheten. Det finnes ulike former for Grounded theory, som hovedsaklig skiller seg mellom objektivistisk og konstruktivistisk Grounded theory. Den objektivistiske GT er preget av en positivistisk tradisjon, som vil si at man vil avdekke en bestemt objektiv virkelighet i verden, som venter på å bli funnet. Rollen til forskeren, hvordan forskningen kan bli påvirket av interaksjonen mellom forsker og informant, og den sosiale konteksten blir ikke sett på som viktig (Charmaz, 2006). Den konstruktivistiske formen av GT, beskrevet av (Charmaz, 2006), følger derimot en fortolkende tradisjon. Dette vil si at den legger vekt på hvordan informanten selv konstruerer og fortolker sin egen virkelighet. I sammenheng med dette bør også forskeren selv være bevisst og oppmerksom på sine egne tanker og ideer, og hvordan disse eventuelt kan bidra til å påvirke forskningen som blir gjennomført.

Valg av Grounded theory

I denne oppgaven vil jeg til dels være inspirert av denne konstruktivistiske tilnærmingen til GT, som beskrevet av Charmaz (2006). Dette valget har jeg blant annet gjort på bakgrunn av flere årsaker. Jeg ser på meg selv som en del av og som en deltaker i selve forskningsprosessen. Datamaterialet avdekker i samarbeid og i interaksjon med informantene. I tillegg til det jeg allerede har gjort rede for er GT kjennetegnet av at kunnskap er noe som kan bli konstruert i en samhandlingen og interaksjonen mellom mennesker. GT er også

særpreget av at datainnsamling og analyse er innvevd i hverandre. Jeg vil være inspirert av GT sin metodologiske tilnærming først og fremst i sammenheng hvordan Charmaz(2006) beskriver at man skal analysere dataene som blir innhentet i kvalitative forskningsintervjuer. Målet med min oppgave er ikke å utvikle en egen selvstendig teori. Jeg valgt å bli inspirert av Charmaz(2006) sin konstruktivistiske tilnærming til Grounded theory. Den konstruktivistiske tilnærmingen er karakterisert av at man ser på hvordan og hvorfor informanter konstruerer handling og mening i ulike situasjoner(Charmaz, 2006:130). Relatert til min oppgave og problemstilling vil dette være sentralt, siden konteksten til den enkelte informanten vil være relevant for kunnskapen som kommer frem i oppgaven.

Som tidligere beskrevet er den en sentral karakteristikk av den konstruktivistiske tilnærmingen til Grounded theory hvordan forskeren selv bidrar til konstruksjonen av meningsinnholdet(Charmaz, 2006). Dette er et syn på forskerrollen som jeg i stor grad deler, og som også er noe av årsaken til at jeg valgte denne metodologiske tilnærmingen. Sentralt ved den konstruktivistiske formen for Grounded theory er at man ikke skal «tvinge» data som man har avdekket, inn i allerede eksisterende kategorier.

Grounded theory legger også vekt på hvordan man på best mulig måte skal se bort i fra fordommer man har om temaet, samt at forskeren selv skal konstruere kategorier. På denne måten vil man forsøke å unngå å sette dataene som man avdekker i analysen inn i forhåndsbestemte kategorier(Charmaz, 2006).

Informanter

Med utgangspunkt i temaet til oppgaven ble informantene valgt på bakgrunn av at de var tilknyttet et av arbeidsmarkedstiltakene til NAV. Dette var hovedkriteriet for at informantene skulle være relevant for tematikken og problemstillingen til oppgaven. I tillegg til dette skulle informantene tilhøre en yngre aldersgruppe fra 18-30 år.

I sammenheng med tematikken og målgruppen som er aktuelle i denne oppgaven, vil en andel av disse ha ulike psykiske vansker slik som angst o.l. Med bakgrunn i dette er det ikke uvanlig at det å møte opp til et intervju med en, for informanten, helt ukjent person kan oppleves som ubehagelig og noe som man ikke umiddelbart ønsker å gjøre. Disse faktorene var også noe som jeg tok hensyn til i selve rekrutteringsprosessen. Først utarbeidet jeg et

informasjonsskriv(vedlegg 2), der jeg la vekt på å kort redegjøre for hva oppgaven gikk ut på, og hvordan det i praksis skulle gjennomføres. Her var også kontaktinformasjon inkludert, slik at eventuelle informanter kunne kontakte meg om de lurte på noe. Dette informasjonsskrivet ga jeg til deltakerne i tiltakene jeg oppsøkte, samt at det ble vedlagt i mailen som ble sendt ut av den ansvarlige hos NAV Trondheim. På denne måten ga jeg de aktuelle informantene et godt informasjonsgrunnlag, før de eventuelt bestemte seg for om de ønsket å delta i studien og bli intervjuet. I og med at intervjuet kan handle om opplysninger som de ikke ønsker å få tilknyttet seg som person, var det også viktig å ivareta disse etiske hensynene. Dette er derfor noe som jeg vil gjøre nærmere rede for i slutten av dette kapittelet.

Rekrutteringen av informanter ble hovedsaklig gjort ved hjelp av to ulike fremgangsmåter. Først tok jeg kontakt med NAV i Trondheim, der jeg fortalte om hva oppgaven skulle handle om, og hva slags type informanter jeg trengte. De sa seg villig til å hjelpe meg med rekruttering av informanter, under sine forutsetninger. Dette inkluderte at jeg ikke skulle ha tilgang til å møte og kjenne til eventuelle deltakere sin identitet. Deltakerne som var interesserte i å bli med, skulle ta kontakt med meg på eget initiativ. Enkeltveiledere hos NAV skulle heller ikke spørre sine brukere om de ville delta, da dette kunne bidra til at de opplevde et press for at de måtte bli med. Min kontaktperson hos NAV Trondheim, som var ansvarlig for kontakt med studenter og forskning bidro med en løsning for dette. Hun sendte ut en mail alle som var tilknyttet arbeidsmarkedstiltak som passet til min målgruppe. I denne mailen var det inkludert informasjon om hva oppgaven skulle handle om, og kontaktinformasjon til meg. På denne måten kunne eventuelle interesserte informanter selv ta kontakt med meg, om de ønsket det. Ved at denne rekrutteringsmetoden ble benyttet tok jeg hensyn til forutsetningene som NAV i Trondheim hadde for rekrutteringen. Samtidig tok jeg etiske hensyn, i sammenheng med informantene sin anonymitet og at de ikke skulle føle press fra NAV eller andre for å bidra.

Som en supplerer til denne rekrutteringen, ble det også brukt en annen fremgangsmåte for å rekruttere. Dette ble gjort av flere årsaker. Den viktigste årsaken var at jeg kunne støtte meg til flere ulike metoder for å rekruttere, for så å på denne måten bruke kortere tid på rekrutteringsprosessen. Ved at jeg benyttet flere metoder, kunne jeg også øke sjansene til å få flere informanter til oppgaven. I den andre fremgangsmåten gikk jeg frem ved

at jeg tok kontakt med eksterne arbeidsmarkedstiltak som flere av NAV sine brukere var tilknyttet til. Informasjonen om disse tiltakene lå åpent på nettet, og jeg tok ved hjelp av dette kontakt med de ansvarlige for tiltakene. I min første henvendelse fortalte jeg om formålet med oppgaven, og hvilken målgruppe som var aktuell. Jeg fikk kontakt med et par arbeidsmarkedstiltak, der deltakere i den relevante målgruppen var tilknyttet. Etter den første kontakten med de ansvarlige på tiltakene, foreslo jeg at jeg kunne møte opp på tiltaket å informere og høre om noen av deltakerne var interessert i å delta. Dette ble positivt mottatt, og jeg oppsøkte de to tiltakene for å gi informasjon. Flere av deltakerne uttrykte interesse for å bidra til oppgaven, og etter jeg hadde gitt mer informasjon tok noen kontakt med meg allerede mens jeg var der. I tiden etter jeg dro, var det også flere som meldte sin interesse.

Rekrutteringsprosessen var tidkrevende som også til dels var forventet, i sammenheng med gruppen som jeg rekrutterte i fra. Det kan være flere ulike årsaker til dette. Generelt sett kan det være vanskelig å rekruttere personer til slike kvalitative forskningsintervjuer (Kvale, 2001). I tilknytning til rekrutteringen i denne oppgaven, har jeg heller ikke gitt noen gaver eller belønninger til eventuelle informanter som takk for at de vil bidra. Dette er også noe som kan bidra til at det kan være vanskelig å få rekruttert informanter. Dette valget ble imidlertid tatt til tross for dette, da jeg ville sikre meg best mulig om at de jeg intervjuet gjorde det av sin egen vilje og ikke av noen andre motiv. Jeg vurderte det også slik at informasjonen som jeg fikk fra disse informantene muligens ville være mer pålitelig og av en bedre kvalitet, da de kanskje føler seg mer involvert og ikke «presset» til å delta av en ytre faktor.

Jeg endte til slutt opp med 7 personer sa seg villig til å bli intervjuet. Disse informantene var i aldersgruppen 20 til 24 år, og det var 5 gutter og 2 jenter blant disse. En av informantene tok kontakt etter vedkommende hadde mottatt mailen fra min kontaktperson hos NAV. De resterende informantene tilhørte alle tiltak fra der jeg hadde oppsøkt og gitt informasjon om min oppgave. Informantene var til dels i ulike faser i tiltaket. Noen hadde nettopp blitt tilknyttet tiltaket, og var derfor i en periode der de hovedsaklig hadde felles gruppeaktiviteter, kursing og foredrag. Andre hadde kommet i en fase av tiltaket der de i tillegg til kursing og aktiviteter med andre tiltaksdeltakere, gjorde ulike arbeidsoppgaver i regi av tiltaket. Det overordnede målet arbeidsmarkedstiltakene hadde, var at alle deltakerne skulle få arbeidspraksis og prøve seg i det ordinære arbeidslivet. Tiltakene legger stor vekt på

brukermedvirkning som blant annet vil si at kursets innhold blir utarbeidet i samarbeid med deltakerne. Målgruppen til tiltakene som har vært aktuelle i denne oppgaven, er unge personer i alderen 18 til 30 år.

Det er viktig å understreke at dette ikke skal være noen evaluering av det enkelte tiltak. På bakgrunn av dette, gjorde jeg valget der jeg rekrutterte informanter fra til dels ulike tiltak. Disse tiltakene har, som jeg har redegjort for i det foregående avsnittet, likeverdige formål og innhold.

Datainnsamling

Intervju. Innen det kvalitative forskningsfeltet er det kvalitative forskningsintervjuet en av de metodene som blir benyttet mest for å samle inn data. Kvale(2001) beskriver et kvalitativt intervju som en form for hverdagslig samtale, der fokuset er på det faglige ved konversasjonen eller samtalen. Et kvalitativt forskningsintervju skiller seg fra ordinære samtaler ved at de er strukturert på en viss måte. Samtidig er hensikten med intervjuet er at man skal gå dypere enn det man gjør i en ordinær samtale med andre mennesker.

Kvale(2001:39) beskriver ulike aspekter som er sentralt ved forståelsesformen ved kvalitative intervjuer. Et overordnet aspekt ved det kvalitative intervjuet er at man vil ha beskrivelser av den man intervjuer sin livsverden. Karakteristikk ved selve intervjusituasjonen er noe som blir fremhevet av Kvale(2001). En sentral side med intervjuet er at kunnskapen som kommer frem i den mellommenneskelige interaksjonen, som intervjuet er, blir skapt gjennom dialog. Derfor er det sentralt at man i en intervjusituasjon etablerer en relasjon med intervjuobjektet som gjør at vedkommende er villig til å prate om sine opplevelser.

Kunnskapen som man får i intervjuet blir i stor grad til i interaksjonen mellom intervjueren og intervjuobjektet. Selve intervjuet kan utformes på flere måter. Kvale(2001) beskriver hvordan intervjuene kan ha ulik grad av struktur. Formen kan variere fra å være strukturert med flere spørsmål, til en struktur som kan karakteriseres som mer åpen, med fokus på temaer. Denne formen vil være mer ustrukturert ved at man i intervjuet vil ha mer fokus på emner, og fordype seg og stille oppfølgingsspørsmål til hva intervjuobjektet sier. I denne oppgaven har jeg valgt å benytte en intervjuguide som kan karakteriseres som semi-strukturell. Dette vil si at jeg har fokus på flere ulike temaer, som er relevante for

problemstillingen i oppgaven. Jeg har utformet noen åpne spørsmål til hvert av disse temaene. På denne måten kunne fulgte jeg ikke en streng struktur med spørsmål i bestemt rekkefølge, men fokuserte heller på enkelte temaer og fordypet meg i disse ved å spørre oppfølgingsspørsmål dersom det var noe som utpekte seg som interessant. Denne formen for intervju ble vurdert som passende for formålet til denne oppgaven. Noe av målet med intervjuet i denne oppgaven var å ha en god og skapende interaksjon med intervjuobjektet. Ved å gjennomføre et semi-strukturelt intervju, som er en forholdsvis åpen intervjuform, kan intervjuobjektet selv bidra med å utforske relevante spørsmål og temaer underveis i intervjuet (Kvale, 2001). Fleksibiliteten og muligheten for å tilpasse intervju spørsmålene underveis er altså nyttig, sett i sammenheng med problemstillingen og målgruppen som er aktuell i denne oppgaven. For å oppnå gode og rike beskrivelser om temaet, kan det også være hensiktsmessig å benytte seg av den semistrukturelle formen for intervju.

Utviklingen av intervjuguide. Noe av målet med et kvalitativt forskningsintervju er å fordype seg og utforske tematikken som man skal forske på grundig. Før jeg startet med intervjuene, utviklet jeg en intervjuguide (Vedlegg 1). For meg, som er en forholdsvis fersk intervjuer, opplevde jeg at intervjuguiden hjalp meg til å konsentrere meg om hva det var jeg skulle holde fokus på underveis i intervjuet. Jeg utformet intervjuguiden med tanke på at den skulle være bra strukturert, slik at jeg kunne ha god oversikt over temaene underveis i intervjuene, og jeg forholdt meg ikke slavisk til intervjuguiden under intervjuene. Underveis i intervjuprosessen viste dette seg på flere måter, både i hvert enkelt intervju og mellom intervjuene. Dersom jeg etter intervjuene, opplevde at deler av intervjuguiden ikke var passende endret jeg den. Dette kunne for eksempel gjelde spørsmål som jeg etter flere intervjuer fant ut at ga lite respons. En intervjuguide må utarbeides for at intervjuprosessen skal fungere så godt som mulig.

I det forrige avsnittet ble det redegjort for de ulike formene for struktur som et intervju kan ha. Dette er noe som også vil være aktuelt i sammenheng med utformingen av intervjuguiden. Intervjuguiden er en sentral del av datainnsamlingsprosessen i en kvalitativ studie. Det er flere ulike måter en intervjuguide kan utformes på. Den kan være forholdsvis lite strukturert – der det er tematikken som styrer intervjuets gang. Intervjuguiden kan også bygges opp semistrukturelt, der intervjuet har mer struktur, og spørsmålene som blir stilt har

en sammenheng med temaet i intervjuet. I og med at det har blitt valgt en konstruktivistisk tilnærming til GT i denne oppgaven, har spørsmålene blitt utformet med hensyn til at de skal avdekke den subjektive opplevelsen til hver enkelt informant.

I tråd med hva Charmaz(2006) skriver om hvordan intervju spørsmål bør være, ble de utformet med hensyn til at de skal være forholdsvis åpne. Charmaz(2006) fremhever at spørsmålene skal bidra til at intervjuobjektet skal kunne reflektere. Dette forsøkte jeg å ta hensyn til i intervjuguiden, ved å utforme forholdsvis åpne spørsmål der hovedformålet var å få rike og fyldige svar fra informantene.

Som Kvale(2001:77) påpeker, kan spørsmålene i intervjuet bygges opp med hensyn til en såkalt dynamisk og tematisk dimensjon. Den dynamiske dimensjonen er kjennetegnet av det mellommenneskelige i intervjusituasjonen, mens den tematiske dimensjonen er karakterisert av om spørsmålet er relevant for det som er temaet i studien. Kvale(2001) fremhever at intervjuets tematiske dimensjon er preget av spørsmål som kan ta utgangspunkt i teoretiske begrep. De kan imidlertid også utformes med det mål at man vil ha spontane beskrivelser fra hvordan intervjuobjektets livsverden. I min intervjuguide ble flere av spørsmålene utformet med hensyn til at de skulle få intervjuobjektet til å fortelle om sine opplevelser og livsverden. Relatert til dette er formålet med den dynamiske dimensjonen at interaksjonen mellom intervjueren og intervjuobjektet skal være god. Her er det viktig at spørsmålene skal være forståelige for intervjuobjektet, samtidig som de skal bidra til å holde samtalen i gang, og tilrettelegge for en positiv interaksjon mellom intervjuer og intervjuobjekt(Kvale, 2001).

Et av de viktigste egenskapene til et godt intervju spørsmål er at de skal bidra til at intervjuobjektet kan gi rike og spontane beskrivelser om temaet som blir undersøkt. Derfor er det, som Kvale(2001) fremhever viktig at man i intervjuguiden utformer spørsmålene med hensyn til at de bør ha en deskriptiv form. Det er altså viktig at spørsmålene reflekterer at man spør «hvordan», i motsetning til «hvorfor». Dette er viktig sett i sammenheng med at spørsmålene skal oppfordre intervjuobjektet til å gi spontane beskrivelser. Dette forsøkte jeg på beste måte å ta hensyn til i min utforming av intervjuguiden. I starten av intervjuet stilte jeg spørsmål, som skulle bidra til å skape en god interaksjon og dynamikk. Videre i intervjuet var det viktig å ta hensyn til at spørsmålene skal gi gode og spontane beskrivelser. Dette la

jeg vekt på i intervjuene på den måten at jeg ba intervjuobjektene beskrive og utdype mer, om det var et utsagn som jeg synes var interessant for temaet i intervjuet. Samtidig er det, som jeg fremhevet tidligere viktig spørsmålene som skal være åpne, for at de skal bidra til at intervjuobjektet skal reflektere rundt det som er temaet. Intervjuspørsmålene bør altså ikke være ledende med «ja» og «nei»-svar. Det at jeg utformet åpne spørsmål, med dette i tankene, bidrog til at intervjuobjektene ga utfyllende svar, der de selv kunne reflektere, uten at jeg tilrettelagte for hva de skulle svare.

Etter at jeg hadde utviklet min intervjuguide, tok jeg kontakt med min kontaktperson hos NAV for å høre og å få tilbakemeldinger om hva de syntes om spørsmålene som jeg hadde inkludert i intervjuguiden. Jeg fikk gode tilbakemeldinger, og basert på hva min kontaktperson foreslo ble det gjort enkelte endringer i intervjuguiden. Intervjuguiden består av 7 spørsmål, med tilhørende underspørsmål.

Gjennomføring av intervju. Intervjuene ble gjennomført på steder der det passet for hver enkelt deltaker. Kriteriet var at det skulle minst mulig sjenerende støy og andre mennesker som kunne forstyrre intervjuet. Alle intervjuene ble derfor gjennomført i lukkede rom, der vi kunne sitte uforstyrret. Dette var viktig for å skape en god interaksjon og dynamikk. Samtidig kunne informantene på denne måten oppleve at det var fritt for å svare på spørsmålene, uten at andre uvedkommende kunne høre samtalen.

Intervjuene varte fra 30–60 minutter og de ble tatt opp på en digital diktafon. Dette ble så overført til en PC senere. Hensikten med dette var at jeg kunne rette all oppmerksomhet mot intervjuprosessen og intervjuobjektet uten å bli distraheret av å notere underveis. Dette er også nyttig for å konsentrere seg om dynamikken og temaet til intervjuet (Kvale, 2001).

Selve intervjuet startet med at jeg redegjorde grundig for hensikten og formålet med oppgaven. I den sammenheng var det også viktig å fremheve hvorfor informantene var relevante for oppgaven, og hva det var de kunne bidra med. Før de møtte opp på selve intervjuet hadde de fått et informasjonsskriv (Vedlegg 2), der det sto hva oppgaven handlet om, så de hadde allerede tanker om dette. I sammenheng med intervjuet, var det særlig viktig å informere om at intervjuet skulle bli tatt opp med diktafon slik at jeg kunne transkribere det til tekst senere. Det var også viktig å forklare hva jeg hvordan jeg skulle bruke informasjonen som jeg fikk fra intervjuet, og hva som ville skje med denne. Det var også viktig å

understreke at deltakelsen var frivillig. Dette var noe som jeg tydelig fremhevet ovenfor informantene, og i den sammenheng informerte jeg også om at de når som helst underveis i intervjuet kunne trekke seg. Om dette skulle skje informerte jeg at i så fall ville all data som de hadde bidratt med bli slettet. I forkant av intervjuet valgte jeg å understreke at det ville bli brukt en digital diktafon, og hva årsaken var til at jeg benyttet denne. Etter at jeg hadde gjort dette, ga jeg informantene en samtykkeskriv (Vedlegg 3). Her fikk de mulighet til å lese mer detaljert om oppgaven, og samtykke til å bli intervjuet ved å skrive under. Jeg ga dem god tid til å lese ordentlig gjennom denne, og ba dem spørre dersom det var noe de lurte på. Samtidig ga jeg klart uttrykk for at all informasjonen ville bli behandlet konfidensielt og at de ville bli anonymisert i det endelige datamaterialet.

I tilknytning til intervjuene, ble intervjuguiden som jeg hadde utviklet brukt veiledende i intervjusituasjonen. Som jeg tidligere har fremhevet i kapittelet, ble ikke intervjuguiden fulgt slavisk. Jeg forsøkte å ikke binde meg altfor mye til denne underveis i intervjuene. At jeg var fleksibel i tilknytning til dette viste seg også å være nyttig, sett i etterkant. Det var flere av spørsmålene som ikke ga like gode og fyldige svar som ønsket, disse ble da endret med det formål å få mer utfyllende svar fra informantene. Som jeg tidligere har påpekt ble det også formulert spørsmål ut i fra hva informantene selv fremhevet i intervjuet som viktig.

Det enkelte intervju ble avsluttet med en form for briefing. Her fikk informantene anledning til å stille spørsmål, om det var noe vedrørende intervjuet eller annet de lurte på. Flere av informantene uttrykte seg positivt om intervjuet. I tillegg var det flere som spurte om å få se den ferdige oppgaven når den var ferdig. På denne måten fikk også intervjuobjektene noe igjen for informasjonen som de ga meg. Jeg informerte også i den sammenheng at lydopptaket ville bli slettet så fort det var transkribert ferdig. Etter hvert enkelt intervju reflekterte jeg og tenkte over hvordan intervjuet hadde gått, og om det var noe jeg burde tenke på til neste intervju. På denne måten opparbeidet jeg meg gradvis mer og mer erfaring og kunnskap på hvordan intervjuet kunne bli gjennomført på best mulig måte. Dette merket jeg også underveis i prosessen, da intervjuene og samtalene gikk lettere etterhvert som jeg ble mer og mer komfortabel med intervjusituasjonen.

Transkripsjon av intervju. Formålet med å ta opptak av intervjuet med en digital diktafon, er at man vil transkribere det over til tekst, slik at analysen skal bli lettere å gjennomføre. Som Kvale(2001) fremhever er det å strukturere datamaterialet en slags begynnelse på analysearbeidet som skal gjøres senere i forskingsfasen. Ved å gjøre dette, vil det bli lettere for intervjueren å konsentrere seg om de ulike sidene ved intervjusituasjonen, slik som emnet og dynamikken som jeg har beskrevet tidligere i dette kapitlet(Kvale, 2001). Når man skal transkribere et intervju over til tekst, vil dette innebære at strukturen på datamaterialet blir forbedret og at man vil få en bedre oversikt over datamaterialet som har blitt samlet inn. Dette medfører også at noe av meningsinnholdet fra intervjuet kan bli tapt. Derfor var det viktig at jeg gjennomførte selve transkriberingen selv, siden jeg da kan huske detaljer som kan være sentrale fra intervjuene. Som Kvale(2001) fremhever kan det i psykologisk forskning være nyttig å transkribere ned det som blir sagt så nøyaktig så mulig. I sammenheng med dette kan det være nødvendig å inkludere eventuelle pauser og gjentakelser, eller andre former for kroppspråk som informanten uttrykker under intervjuet(Kvale, 2001). Dette er også viktig for å avdekke dynamikken under intervjuene. Der jeg så det som passende og relevant, inkluderte jeg dette i transkripsjonen. Jeg hadde som mål å transkribere de enkelte intervjuene så raskt som mulig etter de var gjennomført. Ved at dette ble gjort husket jeg fortsatt den enkelte intervjusituasjon godt, og det hjalp for å gjøre en grundig og god transkribering av intervjuene.

For å gjennomføre transkriberingen, benyttet jeg programvaren Express Scribe, som er et godt hjelpemiddel for å transkribere digitale lydopptak. Datamaterialet fra intervjuene varierte fra 4-8 sider per intervju, som kom av at enkelte intervju hadde kortere eller lenger varighet enn andre.

Analyse

I dette kapitlet av oppgaven vil jeg presentere hvordan analyseprosessen har blitt gjort.

Koding av data. Som nevnt tidligere kan fasen der man transkriberer lydopptakene ses på som en form for begynnelse av analysen. Likevel er det med kodingen av det skriftlige datamaterialet at man starter ordentlig med analysen. Begrepet koding, i sammenheng med

kvalitativ analyse, vil si at man i en prosess vil kategorisere dataene som man har avdekket. Formålet med de enkelte kodene er å oppsummere og forklare et bestemt datasegment(Charmaz, 2006). Charmaz(2006) redegjør for hvordan kodingen kan bli gjennomført og hvordan den involverer flere ulike faser. Jeg har valgt å bli inspirert av Charmaz(2006) sin fremgangsmåte for hvordan man skal kode og som følge av dette fulgte jeg ikke alle stegene som blir beskrevet. Blant annet brukte jeg ikke teoretisk sampling. Formålet med dette er at man skal gjennomføre ytterligere datainnsamling basert på hva som har kommet frem i analysen, for eksempel ved å intervju flere informanter(Charmaz, 2006). I denne oppgaven har jeg ikke gjennomført dette, til dels på grunn av en tidsbegrensingen som var til stede. Jeg gjennomførte først en åpen koding, deretter en fokusert koding. Den innledende eller åpne kodingen er karakterisert av at man gir et navn til linjer eller segmenter av data. I tillegg til dette avdekket jeg under analysen at flere av beskrivelsene og kategoriene som ble dannet med bakgrunn i disse gikk igjen. På denne måten oppnådde jeg til en viss grad det som kan betegnes som teoretisk metning innenfor grounded theory. Dette vil si at man gjennom ytterligere innsamling av data ikke vil kunne få mer kunnskap om en kategori(Charmaz, 2006). Det å oppsummere og kategorisere datamaterialet, ved koding er sentralt i analysen. På bakgrunn av dette vil jeg nå først ta for meg de ulike delene som kodingsprosessen består av.

Åpen koding. Det første man gjør i en kodingsprosess, er den åpne kodingen(Charmaz, 2006). Hovedformålet med denne formen for koding, er at man skal oppnå en nærhet til datamaterialet, ved at man vil dele datamaterialet opp i små segmenter. Et mål vil også være at en skal se bort i fra tidligere konsepter, og antakelser man har om datamaterialet. I følge Charmaz(2006) vil den åpne kodingen innebære at man imøtegår dataene på en måte der man er åpen for å utforske ulike teoretiske tolkninger som kan fremstå i datamaterialet. Som det også blir fremhevet er denne fasen i kodingsprosessen kjennetegnet av at man her vil avdekke hva informantene anser som problematisk, slik at man behandle dette analytisk. Som redegjort for i Charmaz(2006) er det er ulike måter datamaterialet kan analyseres på. Man kan i starten av analysen kan benytte linje-for-linje koding. Her vil man analysere setninger eller ord. En annen form for koding, som ofte blir benyttet i GT er koding av hendelser slik som de fremstår i dataene. Formålet her er å sammenligne hendelser som

blir avdekket i dataene med hverandre (Charmaz, 2006). I sammenheng med min problemstilling, og relatert til datamaterialet som jeg avdekket, tok jeg hovedsaklig utgangspunkt i og ble inspirert av denne tilnærmingen i kodingen av datamaterialet. I denne prosessen gikk jeg gjennom datamaterialet, for det meste gikk jeg gjennom ulike avsnitt og kodet disse. Når jeg utviklet kodene, var det viktig for meg å benytte egne ord og begreper. På denne måten utviklet jeg en nærhet til datamaterialet og de enkelte sitatene som ble knyttet til disse kodene. Etterhvert som jeg fortsatte med kodingen utviklet jeg flere koder som viste fellesnevnerne med hverandre. I tillegg til dette bidrog det første steget i analyseprosessen til at jeg fikk delt opp datamaterialet ned i mindre bestanddeler, og at datamaterialet fremstod som mer strukturert enn tidligere. Den åpne kodingen var svært nyttig i min koding av intervjuene. Siden mitt intervju var semistrukturert og spørsmålene som ble stilt var ganske åpne, og ga mulighet for omfattende svar var denne formen for koding en viktig del av analyseprosessen. Et eksempel på hvordan jeg benyttet åpen koding i min oppgave var da jeg spurte informantene om hvilke mål de hadde for fremtiden. Dette var et spørsmål som ga mulighet for informanten å gi et omfattende svar. Jeg fant ut at det i disse tilfellene var relevant å benytte seg av åpen koding.

Tabell 1.

Et eksempel på en linjekode og sitatet som hører til denne.

Linjekode	Sitat:
Å komme i arbeid fører til bedre økonomi.	«På lang sikt er det da å komme i arbeid der jeg tjener penger og det er jo også en positiv ting for man får det mer romslig økonomisk. Jeg merker jo det etter jeg begynte å jobbe så har jeg jo dårligere økonomi enn før(...).

Fokusert koding. Etter at den innledende åpne kodingen ble gjennomført, var den neste fasen som ble gjort i kodingsprosessen den fokuserte kodingen. Formålet med denne fasen i kodingsprosessen er å benytte de kodene som har gått igjen mest, for å gå gjennom

større deler av dataene(Charmaz, 2006). I den fokuserte kodingen er det viktig at man tar beslutninger på hvilke koder, som ut i fra et analytisk standpunkt er de mest hensiktsmessige for å kategorisere dataene på en best mulig måte(Charmaz, 2006). Jeg gikk gjennom mine koder som jeg hadde utviklet i den første fasen, og på bakgrunn av disse utviklet jeg mer omfattende koder, som kunne bidra til å beskrive større deler av datamaterialet. Under er et eksempel på hvordan fokuskodingen ble gjort.

Tabell 2.

Et eksempel på en linjekode, og fokuskodene som ble utformet.

Linjekode	Sitat:	Fokuskode 1	Fokuskode 2
Å bli kjent med folk påvirker motivasjonen.	<i>«Jeg har blitt kjent med de som er der og, det er jo motivasjon nok i seg selv det. Å møte vennene sine der.»</i>	Møter andre mennesker.	Sosial interaksjon.

Konstant sammenligning. Begrepet konstant sammenligning er en sentral side av grounded theory-tilnærmingen. Dette innebærer at man skal sammenligne kategoriene og kodene med hverandre underveis i analyseprosessen(Charmaz, 2006). I den sammenheng kan man for eksempel sammenligne hva informantene sier i sine enkelte intervjuer, man kan også sammenligne hva informantene sier i de ulike intervjuene. At man underveis i analyseprosessen benytter seg av konstant sammenligning, er viktig for at man skal beholde en nærhet til datamaterialet. Jeg benyttet meg av konstante sammenligning også i min analyse. Dette hjalp meg blant annet til å få en struktur i datamaterialet, i tillegg til at det var lettere å se sammenhenger mellom de ulike kategoriene og kodene som jeg utviklet underveis i analysen. Derfor er konstant sammenligning en viktig side som man bør ta hensyn til og benytte under hele analyseprosessen.

Memo. En viktig del av analyseprosessen er memo-skrivingen. Charmaz(2006) betegner dette

som et sentralt steg mellom datainnsamlingen og prosessen med å skrive selve oppgaven. Det å skrive memoer underveis i analyseprosessen er viktig av flere ulike årsaker. Memoene bidrar til at man holder seg nærme datamaterialet underveis i analysen, samtidig kan det gjøre at man kan videreutvikle tanker og idéer om datamaterialet. Det å skrive memoer underveis i analyse-og kodingsprosessen er viktig også for at man kan videreutvikle kodene, memoene brukes i den sammenheng for å sammenligne data og koder, og koder med de ulike kategoriene(Charmaz, 2006) Med bakgrunn i betydningen som memoer har for analysen, var dette noe jeg startet å jobbe med forholdsvis tidlig og arbeidet med memoene var noe som viste seg nyttig underveis i hele analyseprosessen. I sammenheng med min oppgave opplevde jeg særlig at memoene var nyttig for å definere og sammenligne koder, og for videre utvikling for hva de enkelte kategoriene skulle inneholde.

Etiske betraktninger

Oppgaven ble godkjent av REK(Regionale komiteer [for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk](#)) og Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste(NSD) og før rekrutteringen og datainnsamlingen ble påbegynt(Vedlegg 4 og 5). Det var viktig å sende inn en slik søknad, for å avklare at metoden for rekruttering og datainnsamling var godt nok gjennomført.

Thagaard(2011) fremhever behovet for at all vitenskap skal forholde seg til etiske retningslinjer. Mye av årsaken til dette er båndene som kan oppstå mellom forskeren og informantene, i for eksempel et kvalitativt intervju. I sammenheng med disse etiske retningslinjene finnes det flere prinsipper og retningslinjer som bør tas hensyn til.

Thagaard(2011) presenterer disse retningslinjene.

Informert samtykke. Informert samtykke er en av de grunnleggende prinsippene som bør være på plass i et kvalitativt forskningsprosjekt. Et av de grunnleggende prinsippene å ta hensyn til i sammenheng med det informerte samtykket er at informantene kun skal delta i prosjektet dersom informanten selv har gitt sitt samtykke til det. Informanten skal få kjennskap og informasjon om hva som er hovedformålet med prosjektet. Samtidig skal forskeren være varsom med hvor mye informasjon som gis om prosjektet. Er informasjonen for detaljert kan det være med på å påvirke hvordan deltakeren oppfører seg. Prosjektet kan

også endres underveis som gjør at det i noen tilfeller vil være vanskelig å gi fullstendig informasjon om prosjektet (Thagaard, 2011). Dette har også vært viktig å ta hensyn til i denne oppgaven. På grunnlag av dette gjort mye arbeid med å utforme et godt informasjons- og samtykkeskriv. Her ble hensikten med prosjektet redegjort for, mulige fordeler og ulemper ved deltakelsen, samt hva som ville skje med informasjonen til de personene som deltok. Underskriften fra deltakeren og forskeren ble innhentet og intervjuet ble ikke gjennomført før informantene forsto og skrev under på hva som sto her. Jeg var tidlig ute og fremhevet at deltakelsen var frivillig og at de kunne trekke seg når som helst underveis i intervjuet uten at det hadde noen konsekvenser. Alt datamateriale som de hadde bidratt med, ville også bli slettet umiddelbart. På denne måten ble det så godt som mulig tatt hensyn til prinsippet som omhandler informert samtykke. I og med informantene i mitt prosjekt kunne ha psykiske vansker ble det også nødvendig å ta hensyn til dette i intervjusituasjonen. Thagaard (2011:26) skriver om konsekvensene for å delta i forskningsprosjekter. Et sentralt trekk ved dette prinsippet er at forskningen ikke skal medføre økt risiko for psykisk eller fysisk skade eller belastning. Forskerens ansvar ligger her i at man må forsøke å unngå at deltakeren opplever negative konsekvenser som følge av å delta i studien. Thagaard (2011) fremhever også hvordan det helst bør være gjensidighet mellom hva deltakeren bidrar med av informasjon, samt hva de selv får igjen for å delta på prosjektet. I dette prosjektet har dette blitt forsøkt ivaretatt på best mulig måte ved at deltakerne blitt tilbudt et eksemplar av oppgaven når den er ferdig. De fikk i tillegg mulighet til å stille spørsmål, enten underveis i intervjuet, eller pr telefon eller mail i etter at intervjuet var gjennomført. Om nødvendig fikk de også mulighet til å trekke seg, eller ta pauser når som helst under intervjuet.

Anonymitet og konfidensialitet. Et viktig prinsipp sett i sammenheng med de etiske retningslinjene som finnes i forskningsspraksis er prinsippet som omhandler anonymitet og konfidensialitet. Thagaard (2011) har også redegjort for hvordan dette prinsippet bør bli ivaretatt. Det sentrale ved dette prinsippet er at informasjonen som deltakeren gir, skal bli behandlet konfidensielt. Det er viktig at forskeren behandler informasjonen som innhentes i forskningsprosjektet på en slik måte at identiteten til deltakerne blir skjult. En viktig side med dette, som også blir påpekt av Thagaard (2011) er at deltakernes anonymitet blir ivaretatt når resultatene fra undersøkelsene fra forskningen skal bli presentert. I dette prosjektet har

prinsippet vært særlig viktig, sett i sammenheng med at enkelte av personene i den aktuelle målgruppen kan ha psykiske vansker, noe som gjør det enda mer nødvendig å ivareta deres anonymitet. I tillegg er det ikke sikkert alle vil at offentligheten skal vite at de er deltaker i et tiltak. Før intervjuet fortalte jeg den enkelte informant at alt datamateriale som de bidrog med fra intervjuet ville bli behandlet varsomt og konfidensielt. Det var viktig å påpeke at informasjonen som de kom med i sine intervjuer ikke skulle være mulig å spore tilbake til dem. Dette ble løst ved at ingen av informantene ble navngitt med sine reelle navn, men de enkelte informantene fikk benevnelsen *intervjuobjekt 1, 2 ... osv.* I tillegg til dette var jeg varsom med å ta med personlige detaljer, og jeg utelot opplysninger som nøyaktig alder og spesifikt hvilke tiltak de var tilknyttet. Informasjonen ble lagret på en passordbeskyttet PC, der ingen andre hadde tilgang. Etter at oppgaven var ferdig, ble alt datamateriale, inkludert lydbåndopptakene slettet.

Kvalitetskriterier

I sammenheng med kvalitative forskningsprosjekter er det flere kvalitetskriterier som er viktige. Kvalitetskriterier som omhandler validitet, reliabilitet og generaliserbarhet er i likhet med kvantitativ metode, også relevant i kvalitativ forskning. Locke(2001) redegjør for flere ulike kriterier for hvordan man skal kunne evaluere GT. Selv om jeg kun er inspirert av denne tilnærmingen, og ikke har fulgt GT slavisk, vil disse også være viktige i sammenheng med kvalitative prosjekter generelt.

Troverdighet. Troverdighet er et viktig aspekt av kvalitetskriteriene til GT. Troverligheten til teorien kan bli diskutert ut i fra flere ulike faktorer(Locke, 2001). Troverdighet i sammenheng med forskningsprosessen blir oppnådd gjennom teoretisk sampling av sammenlignbare grupper for å på den måten kunne utvide teoriens overførbarhet og bruksområder. En mer troverdig teoretisk ramme vil på den måten bli oppnådd ved at en har en større analytisk generaliserbarhet. Dette vil si at forskere bør strebe mot å samle mye og variert datamateriale for å på den måten kunne skape generaliserte og rike konseptuelle kategorier(Locke, 2001).

Pragmatisk nytteverdi. Locke(2001) fremhever rollen som den pragmatiske nytteverdien til teorien har. Noe av det grunnleggende som blir fremhevet her er hvorvidt

teorien er noe som kan brukes i hverdagslivet. Den bør ikke bare være til nytte for samfunnsforskere, men den bør og være nyttig for «lekmenn» i samfunnet. En god teori bør i følge Locke(2001) være passende til situasjonen som blir forsket på. Samtidig bør den også være forståelig, sett i sammenheng med realiteten som det sosiale fenomenet omhandler. I tillegg til dette bør teorien og dataene passe sammen. Det er også sentralt at det teoretiske rammeverket bør være forståelig for andre personer som jobber med det sosiale fenomenet som blir forsket på.

Resultater

I dette kapitlet vil jeg presentere resultatene av analysen som ble gjort.

De ulike kategoriene som blir redegjort for i dette kapitlet viser de ulike sidene ved å delta i tiltaket. Mer spesifikt vil disse kategoriene danne det empiriske grunnlaget for å svare på den aktuelle problemstillingen til oppgaven.

Oppsummering av analysen

Problemstillingen til denne oppgaven har vært å beskrive hvordan deltakere i arbeidsmarkedstiltak opplever dette med utgangspunkt i problemstillingen i oppgaven som omhandler hvordan informantene opplever det sosiale livet, struktur i hverdagen og arbeidserfaringen i tiltak, og hvordan dette kan relateres til motivasjon og mål. På grunnlag av analysen ble det utarbeidet flere ulike kategorier. Analysen førte fram til de følgende kategoriene: Opplevelsen av struktur, å delta på noe, sosiale relasjoner, press og forventninger fra omgivelsene, arbeidserfaringen i tiltaket, økonomiske vanskeligheter og en passiv tilværelse. Disse kategoriene viser forskjellige sider ved hvordan informantene opplever det å være med i et tiltak.

Opplevelsen av struktur

Den første kategorien som er sentral i sammenheng med deltakernes opplevelse av tiltaket, er hvordan de opplever det positivt i form av at strukturen på dagen blir bedre. Det blir fremhevet hvordan deltakelsen i tiltaket medfører at informantene får rutiner som de må tilpasse seg til i tilknytning til deltakelsen i tiltaket.

«Det er absolutt bra at NAV har jobbsøkerkurs, fordi at du ikke bare lærer det å søke

jobb, men du må delta på noe. Du har noe du må gjøre. Du må på en måte programmere deg selv, nå skal jeg stå opp klokka 9 eller noe sånt da. Det er en tilpasning da»

Sitatet viser at informanten ser på tiltaket som positivt med grunnlag i at vedkommende får en fast rytme, som medfører at informanten får noe å gjøre. Det at man har en fast tid å starte dagen på blir trukket frem som et sentralt aspekt av dette av denne informanten. Dette med den daglige rytmen er det også en annen informant som påpeker: *«For meg handler det om å gjøre ting riktig og komme inn i en god rytme i forhold til hverdagen og jobbing og få litt overskudd til å gjøre tingene jeg vil når jeg kommer hjem også».*

Fra dette sitatet ser vi at informanten legger vekt på den daglige rytmen, særlig sett i sammenheng med balansen mellom hverdag og jobb. En annen informant forteller hvordan det å være arbeidsledig særlig har påvirket døgnrytmen. *«Det er slitsomt å ikke gjøre noe. Det med å ha struktur og alt det der. Døgnrytmen er annerledes. Altså når man er arbeidsledig, det går utover hele dagen(...)»*

Dette kan vi også se at en annen av informantene forteller: *«Det gir jo meg motivasjon, får møte litt kjendiser og sånne ting som forteller litt om arbeidslivet. Det gir jo meg litt motivasjon. Jeg har noe å gå til, døgnrytmen blir jo bedre. Vi starter jo i 9 - tida.»*

Sitatene viser hvordan informantene opplever en forbedret struktur i sammenheng med ulike deler av hverdagen når de deltar i tiltaket. Ut i fra denne kategorien kom det frem at deltakelsen i tiltaket kunne være med å bidra til en balanse og struktur i hverdagen for deltakerne.

Å delta på noe

Under denne kategorien vil jeg beskrive hvordan informantene uttrykker at det å delta på noe, som en viktig del av deltakelsen i tiltaket. Kategorien viser hvordan opplevelsen av å

delta på noe er viktig for flere av informantene, fordi at de rett og slett får «noe å gjøre», som en påpeker. Disse funnene viser hvordan det å delta på tiltaket, har blitt erstattet med å bare være hjemme uten å gjøre noe. Informantene opplever at deltakelsen på tiltaket innebærer at de får noe annet å fylle hverdagen sin med. Det følgende sitatet viser hvordan en av informantene opplever at tiltaket bidrar til at han har noe å gjøre.

«Etter jeg sluttet på jobben der så meldte jeg meg med en gang på kurset der. Det kurset fikk jeg beskjed om fra kontaktpersonen min fra NAV, så slapp jeg å bare sove hjemme. Jeg er der for å ha noe å gjøre».

Informanten fremhever her hvordan tiltaket er positivt fordi det bidrar til at han har noe å gjøre i hverdagen. Det «å bare sove hjemme» har blitt erstattet med deltakelsen i tiltaket. En annen informant påpeker hvordan det å delta på noe, og på den måten bidra er en viktig del av opplevelsen med å være i tiltaket:

«(...)I tillegg vil du jo gjerne delta, være en del av noe. Det er ikke noe jeg alltid tenker på selv, dette med tilhørigheten. Det er en ting som er litt rart synes jeg, det er at når du bidrar selv. Så gjør du deg selv lykkeligere(...).»

I dette sitatet blir det fremhevet hvordan det å delta medfører en tilhørighet, og at man får en følelse av å bidra med noe.

Sosiale relasjoner

Denne kategorien forteller om hvordan det å delta på tiltaket har medført at informantene opplever at de får bygget sosiale relasjoner med andre deltakere. Dette blir fremstilt som positivt, fordi de kan bygge opp vennskap og relasjoner med andre deltakere på tiltaket. Det følgende sitatet viser hvordan en av informantene har fått et vennskap med noen av deltakerne, og hvordan dette påvirker vedkommende:

«Jeg har blitt kjent med de som er der og, det er jo motivasjon nok i seg selv det. Å møte vennene sine der.»

Sitatet viser hvordan informanten opplever motivasjon for å bli med på tiltaket, fordi hun får mulighet til å være med de andre deltakerne (som hun betegner som venner). Dette støttes også av det følgende sitatet som viser hvordan en informant sammenligner sin nåværende tilværelse med hvordan han hadde det før han ble med i tiltaket:

«Meningen min da jeg satt hjemme var jo å stå opp, lage mat og sitte på dataen, også sitter jeg på dataen hele dagen ikke sant. Nå bytter jeg ut 6 av de timene med å være her, og være med andre personer. Jeg blir sosialisert, jeg kommer meg ut og blir vant til å være blant folk. I stedet for å være redd for å gå ut å prøve noe nytt så kan jeg komme hit og prate med folk og få med de på å gjøre noe nytt kanskje»

Informanten beskriver her hvordan tilværelsen før var preget av å være hjemme alene. Sitatet viser videre at nå som han er tilknyttet tiltaket er tilværelsen i større grad preget av sosiale relasjoner med andre deltakere på tiltaket. Dette viser også det neste sitatet fra en informant som tidligere hadde en jobb der han ikke fikk mulighet til å være så sosial:

På forrige jobben min jobbet jeg veldig kronglete. Jeg jobbet vakter som gjorde at jeg ikke kunne ha et veldig bra sosialt liv, det ble bra sosialt av å komme hit. Jeg har møtt mange nye folk og fått mange nye venner, mens i den forrige jobben min var det veldig mye sånt å sitte på jobb, komme hjem og så sove.

Sitatet viser at deltakelsen i tiltaket har medført at informanten opplever at han får bygge sosiale relasjoner med andre mennesker. Deltakelsen har altså bidratt til at informanten har en annen opplevelse av hverdagen, sammenlignet med den som han hadde tidligere.

Press og forventninger fra omgivelsene

Denne kategorien omhandler hvordan informantene opplever et press fra omgivelsene sine, samtidig som de er med i tiltaket. En stor del av dette presset går ut på de skal komme seg ut i arbeidslivet. En informant fremhever presset som vedkommende opplever fra sine

foresatte for at vedkommende skal få seg jobb: *«Familien min de presser meg litt. De vil at jeg skal ha tilstrekkelig økonomi og vil at jeg skal ha det bra, og ha noe å gjøre. Vennene mine... Halvparten er jo arbeidsledige selv så de driter vel litt i det.»*. Dette sitatet viser hvordan familien til informanten uttrykker et ønske for at vedkommende skal skaffe seg jobb. Vi kan imidlertid se at presset oppleves i størst grad fra familien, mens informanten opplever mindre press fra sine venner. Det er andre informanter som også belyser dette: *«Foreldrene mine er selvfølgelig veldig pressende for at jeg skal få meg en fast jobb. Det er helt vanlig. De vil ikke at ungene skal gå pengelens.(...)»*

Informantene gir uttrykk for at de opplever press og forventninger fra samfunnet, mens de er tilknyttet tiltaket. Dette presset omhandler, i likhet med hva de opplever fra sine nære foresatte, forventninger om at man bør ha en jobb å gå til. Det følgende sitatet forteller om en av informantene sin opplevelse av dette, mens han er tilknyttet et tiltak:

«Men man mister mye av den selvfølelsen og selvtilliten av å ikke gjøre noe. Hele samfunnet er bygd på det at man spør hva andre driver med og da er det ikke alltid like lett å si at jeg er sykemeldt og sitter hjemme».

Sitatet viser hvordan informanten opplever det som problematisk for seg selv at han blir spurt om hva han holder på med. Det blir særlig fremhevet hvordan samfunnet identifiserer andre ut i fra hva det er de driver med. Hvordan det fra ulike deler av samfunnet blir knyttet forventninger til at man skal være vellykket, kan settes i sammenheng med at det ha være i en jobb er en del av dette. Det følgende sitatet viser hva en informant forteller om dette:

«Før så var det... når man vokser opp i dag så har man så mange påvirkninger - familien, vennene dine, miljøet du vokser opp i, ikke sant. Media og underholdning, sosiale medier. Det handler jo hele tiden om å presentere seg som vellykket og bra for alle andre(...)»

I dette sitatet ser i altså hvordan informanten opplever et press fra ulike deler av samfunnet for

å presentere seg som vellykket utad.

Arbeidserfaringen i tiltaket

Flere av informantene trakk frem opplevelsen av å få arbeidserfaring i tiltaket som viktig. Dette består av flere sider. Enkelte av informantene fremhever erfaringen som de kan få fra å bli tilknyttet en praksisplass, mens andre informanter forteller om arbeidsoppgavene som de får i tilknytning til selve tiltaket. Analysen viste også at kontakter som kunne hjelpe til med å få arbeidserfaring, også var en viktig del av opplevelsen av tiltaket. Det følgende sitatet viser hvordan en informant vektlegger det å få erfaring fra en praksisplass som viktig.

«(...)Å skrive CV går greit. Det er jo bare det med å ha rette erfaringen. Siden jeg bare har hatt omsorgsyrker og så kanskje jeg skal jobbe i et museum. Da har jeg ikke den rette erfaringen. Sånn sett er jo praksisplass greit. Det å komme inn i ordentlig jobb kommer til å bli tungt før jeg går inn den døra(...)»

Sitatet viser at informanten vil ha «den rette erfaringen» for å på den måten få muligheten til å jobbe med et bestemt yrke. Det å få praksis gjennom tiltaket, er en måte å oppnå dette på.

En annen informant påpeker hvordan han opplever at det å få en praksisplass er bra, fordi han på denne måten kan vise at han kan fungere i det ordinære arbeidslivet:

«Akkurat på (arbeidsplassen) er det mange om beinet på fastplassene, så det er ikke så veldig ett å få seg en fast stilling. (...)Da er det jo sånn at så lenge jeg gjøre en god jobb vil jeg stille sterkt så lenge det kommer en åpning. Men hvis det ikke gjør det, så har jeg den arbeidserfaringa ganske nylig, og jeg får en attest på at jeg har fungert i en jobbsituasjon»

Fra dette sitatet ser vi at informanten vil ha erfaringen, for å vise at han kan klare å mestre en jobbsituasjon. Det å gjøre «en god jobb» blir satt i sammenheng med hvor god mulighet han

har for å få fast jobb i bedriften der han arbeider.

Det følgende sitatet viser hvordan en informant har visse negative assosiasjoner knyttet til opplevelsen av tiltaket og mulighetene for å få en praksisplass. Det viser at det å få en praksisplass ikke nødvendigvis fører til at man får en fast ordinær stilling med en gang. Det at man må være tålmodig i prosessen med å få en fast stilling i en bedrift blir trukket frem som sentralt i sammenheng med dette:

«Ja, du vet de fleste vil ha jobb. Men for å komme inn i en bedrift må de ha trua på deg. Det er det som er greia. F. eks når de gir deg praksis 3mnder, og de sier at de er litt usikker. Du får 3mnder. Men når du starter på kurset der, så tenker du liksom "Jeg skal fullføre 3mnder her, så får jeg praksis" Så får du beskjeden om at du må jobbe 3mnder til, da mister du motivasjonen. Man må være tålmodig, hvis du skal få det du vil, ellers blir det vanskelig.»

Tiltakene vil ofte bestå av arbeidsoppgaver, i tillegg til kursing og foredrag. Det følgende sitatet viser hva en av informantene forteller om dette:

«Vi har kreativ gruppe, og i blant kommer NAV og spør om vi kan hjelpe dem med noe. Det er ikke like stort press, vi slapper av og koser oss. Det er veldig greit, det blir fristed. Det blir en mild start til man skal ut i jobb. Det er greit sånn sett, men er jo ganske mildt i forhold. Det kan jo kanskje bli en litt brå overgang over til vanlig jobb. Det er mye fokus på det sosiale og mye tilrettelegging.»

Her kan vi se hvordan informanten har en positiv opplevelse i tilknytning til arbeidsoppgavene. I sitatet kan man særlig se at presset som man opplever ikke er like stort, og at arbeidet blir betegnet som «mildt», sammenlignet med en ordinær jobb. I det følgende sitatet kan vi se hvordan en av informantene som arbeider med å være gruppeleder for andre deltakere i tiltaket opplever dette:

«Det er veldig greit. Vi gruppeledere er åpne om at vi har problemer vi også. Vi har

gått gjennom kurset og da er det trygt for dem. Det er den perfekte plassen sånn sett. Så får jeg ta mer og mer ansvar når jeg vil. Så snakket de om at de kanskje skal ha en miljøarbeider. Og det hørtes veldig interessant ut, for da får jeg jo gjøre litt mer også.»

Denne informanten trekker frem de positive sidene ved å være en gruppeleder for andre deltakere i tiltaket. Det blir særlig lagt vekt på hvordan informanten får mulighet til å få mer ansvar ettersom det passer for vedkommende.

Andre informanter legger ikke like stor vekt på betydningen av arbeidet som gjøres i sammenheng med tiltaket:

«Nei, det er noe jeg har drevet med i ett år. Ikke noe å rope hurra for. Det er bare sysselsetting for folk som er i NAV systemet. Det er frivillig på den måten at hvis du ikke møter opp så får du ikke penger.»

I dette sitatet ser vi hvordan informanten ikke legger noe særlig stor vekt på opplevelsen av å få arbeidsoppgaver i tiltaket. Han legger heller vekt på at han må gjøre det for å få støtte.

Hvordan arbeidet i tiltaket har medført at informanten har fått erfaring, er noe som som blir fremhevet i følgende sitat:

«I denne jobben får jeg ikke noe lønn. Men jeg får endel tilbake, endel erfaringer og det styrker meg selv. At jeg får ta mer ansvar etterhvert og da får jeg videreutviklet meg og får jeg den miljøarbeiderjobben blir det veldig greit.»

Her ser vi at informanten ser på det som positivt at hun får erfaring og mulighet til å ta ansvar i arbeidet hun gjør i tilknytning til tiltaket. Noe som også ble fremhevet som positivt ved opplevelsen i tiltaket, var hvordan det kunne hjelpe til med å bygge kontakter som igjen kunne hjelpe til med arbeidserfaring. Det følgende sitatet viser hvordan en informant påpeker dette:

«Så det det betyr at de du jobber med har en bred erfaring og mer kontakter. Det er det siste punktet som var viktig for meg. En erfaring jeg har lært av de å søke jobb er det at har du koblinger og folk tør og anbefale deg til noen er det rett i jobb. Så det var viktig for meg».

Økonomiske vanskeligheter

Flere informanter gir uttrykk for at den økonomiske situasjonen som de har havnet i når de er i et tiltak og er arbeidsledige er uønsket. Dette er med på å gi dem bekymringer og vanskeligheter. I analysen ble det særlig avdekket med informanter som tidligere hadde hatt arbeid, og som sammenlignet dette med å nå være tilknyttet et tiltak. En informant forteller: *«Det var tungt. Jeg vil liksom tjene noe, jeg har dårlig økonomi, man kan ikke leve på de NAV - pengene. Nå er jeg bare på jakt etter penger».* Informanten gir her uttrykk for at han har et relativt akutt behov for penger, og at det «jakt etter penger» som nå motiverer han videre.

Dette behovet var det også flere deltakere som fremhevet som en negativ opplevelse i tilknytning tilværelsen som de nå var i. En informant forteller:

«På lang sikt er det da å komme i arbeid der jeg tjener penger og det er jo også en positiv ting for man får det mer romslig økonomisk.(...) Man merker jo at ting presser økonomisk, og får mer motivasjon av dette.(...)»

Som dette sitatet viser, er økonomien noe som er en del av et langsiktig mål hos informanten. En jobb kan føre til at «man får det mer romslig økonomisk», noe som er positivt for tilværelsen.

Betydningen av økonomi og det å motta lønn for arbeid i en ordinær jobb, er også noe som blir fremhevet av enkelte av informantene. Det følgende sitatet viser hvordan informanten påpeker at det å motta lønn ikke bare som viktig for pengene sin skyld, men også for følelsen som man får:

«Nei, men det er jo flott det også. Det å få lønn blir mer naturlig, enn å bare sitte

hjemme og få penger. Det som jeg har lagt merke til er at følelsen av å få dem har vært mye bedre da.»

En annen informant forteller følgende når vedkommende skal forklare hvorfor økonomien er noe som har stor betydning i sammenheng med å komme i jobb:

«Bedre økonomisk status. Å kjøpe ting jeg vil ha. Nå er det sånn at jeg må alltid tenke om jeg har penger til husleie og nok penger til mat. Det har jeg måttet gjort et år nå, så jeg begynner å bli litt sånn lei av den tankegangen der da. Jeg har rett og slett lyst på økonomisk stabilitet og en ny plass.»

Dette sitatet viser at de økonomiske bekymringene og tankene rundt dette er noe som preger informantens hverdag i sammenheng med opplevelsen av deltakelsen i tiltaket. Det kan indikere at økonomiske tanker, er noe som tar stor plass i de daglige tankene til informanten.

Analysen avdekket også at opplevelsen av dårlig økonomi, og ønsket om å bedre denne, har årsaker som også står utenfor en selv. I det følgende sitatet kan vi se hvordan en av informantene opplever at den dårlige økonomien har betydning for hennes omsorgsevne for sitt barn:

«Målet mitt er å få meg fast jobb da. Jeg har en sønn som jeg skal prøve å få hjem igjen. Da må jeg vise at jeg har bra økonomi og alt det der. Jeg er litt lei av å ha det kjedelig og ikke ha noe jobb og. Jeg vil ha fast jobb slik at jeg har noe å gjøre om dagene.»

En passiv tilværelse

Denne kategorien viser hvordan informantene opplever det å havne i en form for passiv tilværelse i sammenheng med deltakelsen i tiltaket. Med utgangspunkt i analysen viste dette seg særlig i sammenheng med hvordan flere opplevde det som vanskelig å søke arbeid, og å komme seg videre fra tiltaket. Det følgende sitatet viser hvordan det å skrive søknad og CV, mens man er tilknyttet et tiltak oppleves for en av informantene:

«Skrive søknad og CV på nytt som var noe jeg hadde vært igjennom fra før av. Men viktig å få litt backing på dette. Mange som er litt usikre for å komme over dørstokkmila og komme inn i arbeidsmarkedet igjen.»

Informanten bruker her uttrykket «dørstokkmila» for å beskrive usikkerheten som er knyttet til å komme inn i arbeidslivet igjen. Dette uttrykket kan tolkes som en metafor som informanten benytter for å illustrere det lange steget som man må ta for å komme inn i arbeidslivet igjen, etter å ha vært uten arbeid en lengre periode. Sitatet viser videre hvordan det er viktig for informanten å få støtte til å skrive søknad og CV i prosessen med tilbakegangen til arbeid. En annen informant trekker frem hvordan opplevelsen med å søke arbeid, mens man er tilknyttet et tiltak kan medføre at man til slutt gir opp. Dette kan bidra til at man blir tilfreds med hvordan man har det:

«Det kan være veldig vanskelig. Det er som jeg ganske åpent har sagt. Etter en viss periode er det lettere å ikke jobbe, enn å prøve og feile. Det med å skaffe seg en jobb er en jobb i seg selv, og det krever mye av deg selv. Etter en viss periode blir det mer komfortabelt, du har funnet deg en komfortsone(...)»

Sitatet fremhever hvor stor del av opplevelsen med å være tilknyttet et tiltak som består av å søke arbeid. Dette blir særlig illustrert i sitatet *«Det med å skaffe seg en jobb er en jobb i seg selv(...)»*

Det følgende sitatet viser hvordan en informant hadde forsøkt å levere flere søknader til potensielle arbeidsgivere: *«Jeg sendte ut 12 søknader selv før jeg kom til NAV. Sjefene sto sinte og sa nei, de ikke ville ta i mot noen flere. Det ga ikke noen motivasjon for å jobbe videre. Å skrive CV går greit(...)»*. Ut i fra dette sitatet ser vi hvordan informanten gir uttrykk for en form for tiltaksløshet etter å ha fått avslag på flere søknader.

Følgende sitat belyser hvordan en annen informant opplever det å være tilknyttet et tiltak, og i den sammenheng søke på arbeid som problematisk:

« (...)Ettersom jeg satt så mye inne ble jeg vant til å bli sittende inne, jeg hadde ikke

lyst til å gå ut. Og attpåtil ut for å søke jobb som blir en ekstrem overgang (...). Jeg er ikke veldig sann utgående og sann. Så det å søke jobb er veldig tungt for meg egentlig, det å komme seg ut av huset å levere søknader og CVer på forskjellige arbeidsplasser og sann.»

Dette sitatet viser hvordan informanten opplever det som problematisk å søke på arbeid. Det ser vi særlig ut i fra hvordan det å søke på jobb blir betegnet som en «ekstrem overgang».

Dette synet blir også gjengitt av en annen informant i det følgende sitatet:

«Ja, jeg kan se den der. Det at man hadde stønad fra NAV og ikke noen krav gjør at man blir sittende inne. Man blir vant til å sitte inne, man blir tilfreds med å bare sitte inne og gjøre minimalt. Da blir det vanskelig å komme seg ut av det der uten noe insentiv til å komme seg ut å gjøre noe.»

Her ser vi hvordan informanten før tiltaket ikke hadde noen krav mens vedkommende mottok støtte, som kan gjøre at man blir passiv og tilfreds. Det er også noe som det følgende sitatet, fra en annen informant viser:

Det er godt mulig, det er en veldig komfortabel tilværelse. Komme hit tre ganger i uka på NAV jobbhuset og en relativt gøy jobb og sosialt. Så det er veldig lett å bli komfortabel med tilværelsen, men jeg har det i bakhodet at før eller senere må jeg finne meg en deltidsjobb.

I sitatet ser vi at informanten uttrykker at det å være tilknyttet tiltaket er komfortabelt. Sitatet kan tyde på at faktorer som at det er gøy og sosialt å være der, bidrar til dette.

Diskusjon

Kapittelets struktur

Formålet med problemstillingen til denne oppgaven har vært å avdekke opplevelsen som deltakere har mens de er tilknyttet et arbeidsmarkedstiltak. Nærmere bestemt har

problemstillingen omhandlet deres opplevelser i tilknytning til det sosiale livet, strukturen i hverdagen, og overgangen frem mot arbeid.. I dette kapittelet er formålet å drøfte funnene som har blitt gjort, i lys av problemstillingen som har blitt lagt frem tidligere i oppgaven. Deretter vil det drøftes hvordan deler av disse funnene kan ses i sammenheng med motivasjon og mål. Jeg vil til slutt i kapittelet gjøre noen metodiske refleksjoner, og implikasjoner for videre forskning, for så å avslutte med en konklusjon.

Oppsummering av funn

Med grunnlag i analysen ble det utarbeidet følgende kategorier:

Opplevelsen av struktur er en sentral kategori som omhandler hvordan informantene opplever mer struktur i hverdagen etter at de ble involvert i tiltak. Dette utpekte seg særlig i sammenheng med hvordan informantene hadde det før de ble med i tiltaket.

Å delta på noe er en kategori som belyser informantene sin opplevelse av å delta på noe. Det å være med i tiltaket er noe som bidrar til en opplevelse av å delta på noe i hverdagen.

Sosiale relasjoner er noe som utpekte seg som en viktig kategori for å belyse hvordan informantene opplevde det å være med i et tiltak. Det at de fikk muligheten til å bygge opp sosiale relasjoner og vennskap med andre deltakere, ble opplevd som positivt.

Press og forventninger fra omgivelsene er en kategori som viser hvordan informantene opplever press og forventninger fra sine omgivelser og nære relasjoner mens de er tilknyttet tiltaket for at de skal komme seg ut i arbeidslivet. Det er her fra de nære relasjonene, særlig familien som står for dette presset. Dette presset oppleves også fra samfunnet generelt, i sammenheng med at det å være i jobb er viktig for å fremstå som vellykket.

Arbeidserfaringen i tiltaket viser hvordan deltakerne får mulighet til å gjøre ulike arbeidsoppgaver i tilknytning til tiltaket og hvordan dette oppleves som positivt, blant annet fordi det kan hjelpe dem til å bli klare for arbeidslivet.

Økonomiske vanskeligheter er en kategori som viser hvordan informantene opplever at problemer med økonomien er noe som preger dem i hverdagen i tilknytning til tiltaket. Det at informantene opplever at de har dårlig økonomi, mens de er uten arbeid og i tiltak, er noe som oppleves som negativt ved tilværelsen som de er i.

En passiv tilværelse belyser hvordan flere av informantene opplever sider ved det å være i et tiltak som en form for passiv tilværelse. Noe som er med på å bidra til denne opplevelsen er problematikken i sammenheng med det å søke arbeid, mens man er i tiltaket. Dette gjør at flere av informantene ser seg tilfreds med å være tilknyttet tiltaket, og at de kan oppleve en slags passivitet og tiltaksløshet.

Denne oppgaven har i tråd med den kvalitative tilnærmingen hatt en forholdsvis bred og åpen problemstilling, der fokuset har vært på å inkludere og redegjøre for opplevelsen til unge deltakere i arbeidsmarkedstiltak. I sammenheng med dette, var formålet med teorikapittelet i oppgaven å redegjøre for relevante empiriske funn i sammenheng med arbeidsmarkedstiltak i Norge og deltakere i slike tiltak. I tillegg til dette skulle det redegjøres for det teoretiske grunnlaget til oppgaven. I sammenheng med dette er formålet til dette kapittelet todelt. For det første vil funnene som har blitt redegjort for i resultatdelen i oppgaven bli satt i sammenheng, og sammenlignes med empirien. På denne måten vil resultatene fra analysen bli sammenlignet med og drøftes med utgangspunkt i relevant forskning.

I denne oppgaven har utvalget vært forholdsvis homogent med hensyn til alder, og at samtlige er deltakere i arbeidsmarkedstiltak. Dette gjør at man til en viss grad kan sammenligne deres opplevelser i tiltakene. Dette har på flere måter vist seg som sentralt i arbeidet med intervjuene av informantene, og hva analysen viste.

Som det ble redegjort for i begynnelsen av oppgaven er arbeidslinja en sentral karakteristikk ved arbeidsmarkedspolitikken i Norge i dag, der den grunnleggende hensikten er at alle som er i arbeidsfør alder skal ut i ordinært arbeid. Betydningen som arbeidsmarkedstiltak har i forbindelse med dette blitt lagt stor vekt på. Med grunnlag i dette ble det redegjort for hva formålene til arbeidsmarkedstiltak i Norge er. I forbindelse med at utvalget som er inkludert i denne oppgaven alle tilhører den yngre aldersgruppen, 18-30 år, er det desto mer viktig at de blir inkludert i arbeidslivet i en tidlig fase av en arbeidsfør alder (NOU 2012:6). Arbeidsmarkedstiltak rettet mot denne gruppen er helt sentralt for å få disse inn i arbeidslivet.

I sammenheng med at denne oppgaven har hatt en kvalitativ tilnærming, der datainnsamlingsmetoden som har blitt brukt er et åpent semistrukturert intervju, har det blitt

avdekket et rikt datamateriale fra informantene i arbeidet med intervjuet. Undersøkelsene som ble gjort, førte frem til følgende problemstilling: *Hvordan opplever deltakere i arbeidsmarkedstiltak sin tilværelse i tilknytning til det sosiale livet, strukturen i hverdagen, og overgangen frem mot arbeid. I sammenheng med dette vil problemstillingen også omhandle hvordan sentrale funn kan relateres til mål og motivasjon.*

Empirien som har blitt redegjort for tidligere i oppgaven har vist flere ulike sider og karakteristikk ved det å være i målgruppen for arbeidsmarkedstiltak. Funnene viste at veien til å bli en sosialhjelpsmottaker, har opprinnelse i flere ulike faktorer. Oppvekstvilkårene i familien, var blant annet noe som viste seg å ha betydning for hvorvidt man havnet i målgruppen for sosialhjelp og arbeidsmarkedstiltak. De empiriske funnene viste at sosialhjelpsmottakere opplevde en rekke negative konsekvenser av å være arbeidsledige, inkludert psykiske og fysiske helseproblemer, dårlig økonomi og en lavere arbeidsmotivasjon.

En annen viktig del av empirien i oppgaven, ble viet til forskning der fokuset var på hvordan deltakere i arbeidsmarkedstiltak opplever dette. Funnene her viste at flere hadde positive erfaringer fra deltakelsen i arbeidsmarkedstiltak. Noe som særlig ble fremhevet er det sosiale miljøet og kontakten, som tiltaksdeltakerne får med hverandre i hverdagen på tiltaket. Det viste seg også at deltakerne la vekt på strukturen som tiltakene bidro til i hverdagen som positiv.

Dette kapittelet vil ta utgangspunkt i resultatene, som tidligere har blitt beskrevet i resultatdelen av oppgaven, og oppsummert kort i starten av dette kapittelet.

Som resultatene viser, ble det i datainnsamlingen innhentet mye informasjon som har belyst ulike sider ved det å være tilknyttet et arbeidsmarkedstiltak. Dataene som ble innsamlet ble fordelt i ulike kategorier, som skulle svare på problemstillingen i oppgaven.

Opplevelsen av struktur i hverdagen

Jeg vil her starte med å diskutere hvordan resultatene gir indikasjoner på at struktur i hverdagen er viktig for informantene. En del av målet med problemstillingen har vært å knytte deres opplevelse av tiltaket opp mot hvordan de opplever struktur. I forskningen som ble gjort rede for i teorikapittelet, ble strukturen som man får i tilknytning til deltakelsen i arbeidsmarkedstiltaket fremhevet som positivt. Heian & Møller(2006) påpekte var hvordan

tiltakene viste at man kunne møte opp til faste tidspunkt i hverdagen. Det at man kan starte dagen med «å komme opp om morgenen», er noe som ble fremhevet av blant annet Reichborn-Kjennerud(2011), mens det i Norvoll(2011) blir fremhevet hvordan tiltakene bidro til at man fikk fast struktur og rammer. At dette er viktig blir også påpekt i Frøyland & Neumann(2012), der deltakerne fortalte at det å stå opp tidlig var vanskelig dersom man ikke hadde noe spesielt å gjøre om dagen. I likhet med disse funnene, blir dette i stor grad også funnet igjen i resultatene. Uttalelsene fra informantene i kategorien «opplevelsen av struktur», indikerer at også utvalget i denne oppgaven opplever struktur som en viktig faktor i deltakelsen. Det å ha en rytme i hverdagen fremstår som en viktig del av dette, og er noe som blir fremhevet av informantene. Det vil si man har et skille mellom det å oppholde seg på tiltaket om dagen, mens man har fri utenom. Dette tyder altså på at det å ha en struktur i hverdagen, er noe som informantene setter pris på med deltakelsen. Resultatene og forskningen tyder på at opplevelsen av struktur er noe som er underliggende og karakteriserende for hele opplevelsen rundt det å være tilknyttet et tiltak.

En annen faktor som viste seg som sentral i forskningen på tiltak, var de sosiale sidene. Dette kan på flere måter relateres til opplevelsen av struktur på bakgrunn av at det i funnene som ble gjort, var det noe som helt klart ble fremhevet som en viktig grunnleggende faktor ved det å være tilknyttet et tiltak. Dette bringer meg over til betydningen av den sosiale opplevelsen ved det å være deltaker i tiltak.

Den sosiale opplevelsen

Forskningen viste også hvordan betydningen av det sosiale ved tiltaket spilte en stor rolle ved deltakelsen i tiltakene. Dette ble blant annet fremhevet av Schafft & Spjelkavik(2011), der informantene påpekte at det å være på tiltaket trivdes de med, på bakgrunn av nettopp de sosiale relasjonene som de kunne få med andre deltakere på tiltaket. Disse funnene ble også påpekt i Schafft & Spjelkavik(2006). Informantene opplevde at tiltaket var positivt for dem når det gjaldt det sosiale. I Reichborn-Kjennerud(2011) ble det påpekt hvordan deltakerne opplever det som positivt at de blir tilknyttet et sosialt miljø i tiltaket. I sammenheng med problemstillingen var det sosiale livet ved deltakelsen i tiltak noe som ble fremhevet. I funnene som ble presentert i resultatdelen viser kategorien «sosiale

relasjoner» hvordan deltakerne opplever de sosiale sidene ved det å være tilknyttet et tiltak. Dette viser at for informantene som er inkludert i denne oppgaven er det sosiale ved tiltaket noe som er helt sentralt. I sitatene som er inkludert i denne kategorien blir det påpekt hvordan informantene opplever det at de får komme seg ut av huset, og at dette har flere positive sider. Blant annet blir det fremhevet at de blir «vant til å være blant folk», samtidig blir det påpekt hvordan deltakelsen kan føre til at de utvikler vennskap med andre tiltaksdeltakere. Disse funnene kan på bakgrunn av dette ses i sammenheng med Norvoll(2011), der en informant påpekte hvordan deltakelsen bidrog til at man brøt ut av en sosial isolasjon, i tillegg til at de gjennom tiltaket ble med i et sosialt fellesskap.

I deler av datamaterialet blir de sosiale relasjonene som de får med de andre deltakerne vektlagt som viktig på den bakgrunn av at de får møte noen i hverdagen, mens andre som de kjenner er på jobb. Andre ser på de sosiale relasjonene som viktig fordi de får sosial trening i hverdagen, som oppleves bra sammenlignet med hvordan de hadde det før de ble med i tiltaket.

Å komme seg ut i arbeid

I forskningen ble betydningen som penger og økonomi har for deltakerne i tiltaket fremhevet. Schafft, Frøyland & Spjelkavik(2005) påpekte hvordan sosialhjelpsmottakere i tiltak opplevde den dårlige økonomien ved det å være arbeidsledig og å delta i tiltak som noe negativt. Som andre deler av forskningen viser er den grunnleggende årsaken til at man er med i arbeidsmarkedstiltak at man vil ut i ordinær jobb. Dette ble fremhevet i Schafft & Spjelkavik(2006), der flere informanter uttrykte at ønske om å få en spesiell jobb var viktig. I Ravneberg(2004) sine funn ble også det å komme ut i jobb raskest mulig fremhevet av informantene. Det at de vil komme seg raskt ut i ordinært arbeid er noe som kommer klart frem i resultatdelen i oppgaven. I tilknytning til kategorien «å delta på noe» kan man se hvordan informantene trekker frem det at de får være en del av noe, og det at de får noe å gjøre i hverdagen er en viktig del av tiltaket. En informant trekker frem hvordan det at man bidrar med noe i hverdagen er en viktig del av deltakelsen. Jeg vil nå drøfte hvordan problemstillingen kan relateres til det å komme seg ut i arbeid for informantene.

Bruken av praksisplasser og tilpassede oppgaver. I andre deler av resultatene komme ønsket og opplevelsen om å bli tilknyttet en fast arbeidsplass frem som en klar faktor. Dette kommer frem på ulike måter. I kategorien «arbeidserfaringen i tiltaket» fremhever informantene at de ulike arbeidsoppgavene som de ofte må gjøre mens de er tilknyttet tiltaket er en viktig faktor i deltakelsen. I forskningen er dette også noe som blir påpekt. I Norvoll(2011) forteller for eksempel deltakerne at de i tiltakene kan gjøre arbeidsoppgaver, som de ellers ikke kan gjøre fordi de ofte mangler utdanning. Disse funnene ble også gjort blant informantene i denne oppgaven. En informant uttaler for eksempel at hun i tiltaket får en praksisplass, som igjen kan medføre at hun får den typen arbeid som hun har lyst på. Noe annet som i forskningen ble fremhevet som positivt ved deltakelsen i tiltak var muligheten til å få tilpassede arbeidsoppgaver, som ivaretok deltakerne sine individuelle behov og ressurser(Lyng et al., 2008). I resultatene var dette noe som også ble fremhevet. En av informantene påpeker i kategorien «arbeidserfaringen i tiltaket» hvordan de får tildelt ansvar ettersom hva som passer best for dem selv. En annen informant forteller hvordan tiltaket har fokus på det sosiale og at de ikke skal oppleve for mye press. Disse funnene viser altså at dette er noe som blir verdsatt i opplevelsen av tiltaket.

Det er imidlertid ikke alle deler ved det å komme i ordinært arbeid i tilknytning med tiltaket som blir opplevd som positivt av deltakere i tiltak. I forskningen var det flere som trakk frem dette som en negativ opplevelse ved deltakelsen. I Schafft & Spjelkavik(2011) var det blant annet flere deltakere som opplevde at de gikk fra praksisplass til praksisplass, og at de på den måten «satt fast» i tiltaket uten å komme videre. Dette var også funn som ble gjort i Schafft et al. (2005) som fant at noen av deltakerne hadde problemer med å finne arbeid i offentlig sektor til tross for at de hadde arbeidet bra. I Ravneberg(2004) ble det fremhevet at flere deltakere i tillegg hadde for høye forventninger til hvor raskt de fikk en ordinær stilling på praksisarbeidsplassen. Resultatene i denne oppgaven viser at informantene her har delte syn på nytten og bruken av praksisplasser. En av informantene fortalte at det kunne være vanskelig å holde motivasjonen oppe for å jobbe på praksisplassen, fordi man ikke er helt sikker på om det vil føre til en fast stilling etter perioden er over. Samtidig er det en annen informant som ser det positivt på den måten at han får en referanse på at han har fungert i en jobbsituasjon, i likhet med hva Norvoll(2011) fremhevet i sine funn.

Overgangen til å søke jobb. En sentral del av opplevelsen i tiltaket, som ble fremhevet i datamaterialet, er den praktiske bistanden og hjelpen som informantene har fått til å komme seg ut i arbeidslivet. Hjelpen som tiltaksdeltakere får til å skrive søknader og CV er viktig, er noe som blant annet Heian & Møller(2006) og Ravneberg(2004) påpekte i sine funn. Datamaterialet i denne studien indikerer at informantene har ulike meninger om dette. Det at flere av informantene fremhever det å skrive CV og søknader som en sentral del av tiltaket, tyder imidlertid på at dette er viktig. Resultatene viser at enkelte av informantene ser på det å levere ut søknader og CV som en til dels problematisk side ved det å være i et tiltak.

Overgangen fra å være tilknyttet tiltaket, til å til å søke arbeid, er noe som enkelte av informantene opplever som vanskelig. Dette er noe som sitatene i kategorien *en passiv tilværelse* blant annet er med på å belyse. Hvordan det å komme ut i arbeidslivet, og levere søknader blir betegnet med metaforen «dørstokkmila» av en av informantene, er med på å belyse hvor vanskelig denne opplevelsen kan være for enkelte av deltakerne. I sitatene som blir trukket frem i den tidligere nevnte kategorien, ser vi særlig hvordan informantene omtaler det å komme ut i arbeid som en «ekstrem overgang», og noe som krever mye av dem som personer. Dette er igjen funn som er med på å støtte antakelsen om at selv om ønsket for å komme ut i arbeidslivet eksisterer for de fleste av informantene, er det også problematiske sider til stede i overgangen fra tiltak til ordinært arbeidsliv.

Motivasjon og mål

Målet med problemstillingen i denne oppgaven har også vært å se hvordan funnene kan ses i sammenheng med hva som i selvbestemmelsesteorien blir definert som motivasjon og mål. Jeg vil her i denne delen av diskusjonen gå gjennom sentrale deler av funnene for å se hvordan de kan relateres til begrepene.

Livet stopper opp. Resultatene viser hvordan det å være tilknyttet er tiltak kan medvirke til en viss passivitet og noe, som jeg i resultatkapittelet, har valgt å kalle « en passiv tilværelse». Sitatene her viser at informanten opplever at de «stopper» litt opp i livet, mens de er tilknyttet tiltaket og vil komme ut i arbeid igjen. Sitatene viste at informantene sine opplevelser i tilknytning til denne siden av tiltaket, på mange måter var flersidig. Som jeg fremhevet i resultatkapittelet, i tilknytning til denne kategorien opplever flere det som

vanskelig å begynne å skrive søknader, og å komme inn i arbeidslivet igjen. Denne prosessen blir betegnet som «dørstokkmila» i et av sitatene. Samtidig blir det fremhevet i et av sitatene at man i tilknytning til denne tilværelsen opplever en form for passivitet, men samtidig en komfortabel og tilfredsstillende tilværelse.

Disse funnene er ikke entydige med hensyn til teorien som omhandler indre og ytre motivasjon. På en måte kan disse funnene vise at informantene opplever en viss form for ytre motivasjon, på bakgrunn av at årsaken til at deltar i tiltaket, er nettopp fordi de må. Ser vi på sitatene som kommer frem i sammenheng med hvordan de beskriver sin tilværelse, gir disse i tillegg indikasjoner på at det er ytre årsaker som påvirker hvordan de opplever det å være tilknyttet tiltaket. Dette gjelder særlig vedrørende det å skrive søknader, og å komme seg ut i arbeidslivet.

Hva økonomien betyr i deltakelsen. I resultatkapittelet i oppgaven ser vi rollen til økonomi har for informantene. I kategorien som får betegnelsen «økonomiske vanskeligheter» viser sitatene at materielle behov også står sentralt for opplevelsen, mens de er tilknyttet tiltaket. Disse funnene vil det være naturlig å sette i sammenheng med såkalte ytre mål. Dette er, som tidligere nevnt mål med karakteristikk der fokuset er på materielle goder, slik som rikdom, og hvordan man vil fremstå for andre (Kasser & Ryan, 1996). Ut i fra sitatene som er blitt fremhevet i resultatkapittelet i sammenheng med økonomi, kan det til en viss grad tolkes slik at informantene har et ytre mål som er rettet mot det å få bedre økonomi. Imidlertid er det som vi kan se av uttalelsene i resultatkapittelet i sammenheng med dette, sitater her som indikerer at det ikke alltid er lønn eller penger i seg selv som betyr noe. Enkelte av informantene gir uttrykk for at det er følelsen av at ønsket om å få bedre økonomi, gjennom for eksempel å motta lønn på en ordinær arbeidsplass også til dels er begrunnet i at følelsen av å motta penger for å gjøre noe oppleves som positivt. På denne måten er ikke ønsket om å få en bedre økonomi kun begrunnet i et ytre mål om mer penger, men at enkelte av informantene også opplever at en form for indre mål blir oppfylt når de faktisk gjør noe for en eventuell lønn de får. Dette kan altså tyde på at det er følelsen og opplevelsen i seg selv som betyr noe, og ikke den materielle opplevelsen av å ha penger i seg selv.

Deler av resultatene tyder på at de vil ha bedre økonomi på bakgrunn av at de har et eller annet ytre mål som skal oppfylles. Et eksempel på dette kan vi se hos informanten som

vil ha bedre økonomi på grunnlag av at hun vil ha omsorg for sin datter. Det kan altså tenkes at denne informanten vil komme seg ut av det økonomiske utføret som tiltakshverdagen medfører for noen andre sin skyld. Det å få bedre økonomi er en måte å oppnå dette målet på for vedkommende. Til tross for at deler av resultatene indikerer at informantene vil ha bedret økonomi på bakgrunn av bestemte årsaker, er det også noe av datamaterialet som gir indikasjon på at det å få bedre økonomi er en del av et større mål for informantene. Dette indikerer at informantene har ulike syn på hvordan bedre økonomisk status er en motivasjon for å komme seg ut i arbeidslivet og skaffe seg et yrke. Dette perspektivet støttes ytterligere av at resultatene tyder på at informantene i flere tilfeller ikke kun vektlegger det å få penger i seg selv. Det at de også forteller at man vil ha en opplevelse av *gjøre noe* for lønnen, i stedet for å bare sitte hjemme, viser at ønsket for å komme seg ut av tiltaket og inn i det ordinære arbeidsliv også har bakgrunn i at man vil oppfylle en form for indre mål – som muligens består av det indre målet personlig vekst, som beskrevet i Kasser & Ryan(1996). Et interessant aspekt i resultatene er hvordan det å fortjene lønn, og det å gi noe tilbake blir sett på som viktig i sammenheng med lønn. Dette kan tyde på at det i flere tilfeller er følelsen av å gjøre seg fortjent og gi noe tilbake til samfunnet er minst like viktig som det å få lønn i seg selv. Som Hammer(2009) skriver er den økonomiske siden ved det å motta sosialhjelp, noe som denne gruppen opplever som en ulempe. Resultatene her peker i den samme retningen.

Forventninger og press påvirker. Datamaterialet ga flere indikasjoner på at en sentral del av opplevelsen som deltakerne har i forbindelse med tiltaket er opplevelsen av forventninger og press fra ulike hold. I resultatene tyder det på at flere av informantene særlig opplever et press fra de nære relasjonene, blant annet familien. Disse forventningene trer også frem i sammenheng med hva samfunnet forventer av dem. I resultatene ble det avdekket at forventninger fra ulike deler av samfunnet var noe som informantene la vekt på i sin fremstilling av hvordan de opplevde å være tilknyttet et tiltak. Resultatene viste hvordan presset og forventningene som informantene opplever fra omgivelsene, mens de er tilknyttet arbeidsmarkedstiltaket kan være med på å påvirke deres lyst til å komme ut i arbeidslivet igjen. Når det gjelder presset som man opplever fra familien og andre nære relasjoner ser det ut som dette ofte er begrunnet i et ønske om at tiltaksdeltakerne skal få en bedre økonomisk status. Der press og forventninger oppleves fra samfunnet, kan dette ha bakgrunn i

forventninger fra samfunnet for at man skal ha en jobb. Dette kan også settes i sammenheng med at det å ha arbeid er en del av det å fremstå som vellykket i samfunnet, noe som deler av resultatdelen gir indikasjoner på.

Ser man på hvordan disse funnene kan relateres til teoriene som det har blitt redegjort for, kan det tyde på at dette kan ses i sammenheng med hva Ryan & Deci(2000) beskriver som ytre motivasjon. Dette kan redegjøres ut i fra at informantene opplever press og forventninger fra andre enn seg selv. Sitatene viser at flere av informantene, mens de er tilknyttet tiltaket opplever press og forventninger fra blant annet familie og venner for at de skal komme ut i arbeidslivet. Dette viser at opplevelsen mens man er tilknyttet et slikt arbeidsmarkedstiltak er noe som kan omfatte hele tilværelsen med bakgrunn i forventningene og presset som man opplever fra omgivelsene.

Arbeid for å oppnå en tilhørighet. Et av de indre målene som blir beskrevet i Kasser & Ryan(1996) er målet som omhandler tilhørighet. Dette går ut på at individet vil ha et indre mål om å føle tilhørighet til andre mennesker. Kasser & Ryan(1996) trekker frem at tilfredsstillende relasjoner med familie og venner er noe som karakteriserer dette målet. I datamaterialet er en sentral faktor som blir fremhevet det sosiale med deltakelsen i tiltaket. Kategorien *sosiale relasjoner* fremhever hvordan det å være med på tiltaket bidrar til at deltakerne får bygd opp relasjoner og vennskap med de andre deltakerne. Dette kan tyde på at relasjonene som informantene får mulighet til å bygge er viktig for informantene, fordi dette er en del av de indre målene som man vil ha tilfredsstilt. Dette blir også støttet av blant annet Schafft & Spjelkavik(2006) og Schafft & Spjelkavik(2011), som påpekte hvordan tiltaksdeltakere gjennom tiltaket fikk mulighet til å bygge sosiale relasjoner, og komme ut å møte og prate med folk.

Samtidig tyder funnene i datamaterialet på at denne tilhørigheten også blir satt i sammenheng med en tilhørighet til samfunnet som helhet. Disse funnene kan relateres med hva selvbestemmelsesteorien sier om den indre og ytre motivasjonen(Ryan & Deci, 2000). Funnene her kan muligens tolkes slik at individene viser både en indre og ytre motivasjon sett i sammenheng med hva det er ved tilhørigheten som gjør at de setter pris på deltakelsen i tiltaket, og å komme ut i arbeid. De som vektlegger de sosiale relasjonene som de kan få i jobben og tiltaket viser muligens en større grad av ytre motivasjon–sett i lys av Ryan &

Deci(2005) sin definisjon. Det å være med i tiltaket, og ønsket om å komme ut i arbeid kan være begrunnet i at man også vil ha sosial omgang med andre, altså en positiv konsekvens av å være i tiltaket, og å eventuelt komme ut i arbeidslivet.

Kasser & Ryan(1993), samt Kasser & Ryan(1996) redegjør for forskjellen mellom indre og ytre mål, der indre mål blir karakterisert som et mål blant annet med fokus på personlig vekst og tilknytning. Resultatene og funnene som har blitt har gitt er tvetydige sett i sammenheng med hvorvidt ønsket for å komme ut i arbeidslivet er begrunnet i indre eller ytre mål. Ser man på kategorien i resultatene som omhandler behovet for opplevelsen av struktur, og i sammenheng med dette ønsket om å delta på noe, tyder disse funnene på at dette er mål som informantene vil ha oppfylt på bakgrunn av indre mål. Det er flere av sitatene fra resultatene som kan gi indikasjon på dette. Det at en informant forteller følgende: *«I tillegg vil du jo gjerne delta, være en del av noe.»* kan vise at han i dette tilfellet ønsket å være med i tiltaket og komme ut i arbeidslivet fordi han vil oppfylle det som Kasser & Ryan(1996) omtaler som de indre målene tilhørighet og selvaksept. Funnene som ble gjort i kategorien *sosiale relasjoner* indikerer også at ønsket om å oppfylle det indre målet tilhørighet er en fremtredende del av hva som gjør informantene motivert for å være med i tiltaket og for å komme ut i arbeidslivet. Det kan det være mulig å tolke det slik at det at man i tiltaket får mulighet til å være med andre tiltaksdeltakere og at man på denne måten får oppfylt et av de indre målene som omhandler tilhørighet. I dette tilfellet kan funnene tyde på at man ønsker å delta i tiltaket og, muligens, på lenger sikt også vil være motivert for å komme ut i arbeidslivet fordi man har et indre mål som omhandler behovet for tilhørighet og relatert til dette også relasjoner med andre mennesker.

Lysten til å etablere seg. Et av de grunnleggende målene som kommer frem i resultatene synes å være lysten til å etablere seg i samfunnet og ønsket om å «bli voksen». For å oppfylle dette målet, kan det å komme seg ut i arbeidslivet og bli tilknyttet et miljø der være viktig. Ser man på dette i sammenheng med hva Kasser & Ryan(1996) betegner som indre mål, er det visse fellestrekk. Et av de indre målene som blir redegjort for her er ønsket om å utvikle og akseptere seg selv. Det å delta i tiltaket og til slutt å komme ut i arbeidslivet, kan være medvirkende for at man til slutt skal oppnå dette indre målet.

Andre deler av diskusjonen tyder på det samme. Indre mål er noe som blir vektlagt

som grunnleggende ved informantene sin nåværende situasjon, samt målene som de har for fremtiden. Kategorien som omhandler opplevelsen av struktur viser hvordan informantene har et ønske om å få en struktur i hverdagen. Dette kan oppfattes som et indre mål som informantene har i sin tilværelse. Innholdet i dette målet kan bli betegnet som et ønske om å ha en slags balanse mellom det å være på jobb, og å ha fritid utenom. På denne måten kan dette betegnes som et indre mål, fordi informantene her viser et ønske om å oppfylle et grunnleggende behov som har betydning for dem selv. Som Kasser & Ryan(1996) fremhever er indre mål, i motsetning til ytre mål karakterisert av at målet ikke er avhengig av andre, samt at det er en del av at man vil oppnå noe separat fra målet i seg selv. På bakgrunn av dette kan det ut i fra resultatene se ut til at opplevelsen av struktur, ønsket om å etablere seg i samfunnet og å delta, er indre mål fordi de vil oppnå dette uavhengig av andres reaksjoner eller at de vil oppnå noe separat fra målet i seg selv.

Metodiske refleksjoner

Her vil jeg ta for meg refleksjoner som er blitt gjort rundt metoden i oppgaven. Jeg vil starte med å se på refleksjoner som jeg har gjort vedrørende datainnsamlingen i oppgaven

Datainnsamling. Jeg kunne med fordel ha gått mer offensivt ut under rekrutteringen som ble gjort i sammenheng med datainnsamlingen. I begynnelsen av prosessen støttet jeg meg muligens for mye til en aktør som skulle hjelpe meg med datainnsamlingen. Etterhvert oppsøkte jeg flere steder som kunne bistå meg med rekruttering og datainnsamling til studien, dette er en lærdom som jeg vil ta til meg til eventuelle fremtidige studier. Samtidig skulle jeg rekruttere fra en gruppe, der eventuelle informanter etter erfaring kunne være vanskelig å rekruttere, så dette var også til dels forventet. Jeg opplevde under intervjuene at det kunne være vanskelig å holde seg til intervjuguiden, samtidig som jeg skulle holde samtalen med informanten i gang. Det er vanskelig å si om dette påvirket intervjuet i seg selv, men flere pilotintervjuer kunne vært gjennomført for å muligens bli bedre i dette. Det at intervjuene ikke ble foretatt på samme sted kan også ha vært med på å påvirke hvordan jeg gjennomførte disse, etter som jeg var på ukjente steder. Likevel merket jeg at jeg ble bedre etterhvert som jeg intervjuet flere, og blant annet evnen til å stille relevante oppfølgingsspørsmål ble bedre.

Studiens troverdighet. Sett i sammenheng med studiens troverdighet og at dette er en

studie som har en kvalitativ tilnærming, er det sentralt at man må se hvordan datanalyseprosessen har blitt gjennomført og hvordan dataene har blitt presentert. Datanalysen og kodingen som ble gjennomført i denne oppgaven var inspirert av Charmaz'(2006). Jeg benyttet meg av koding, til dels slik Charmaz(2006) gjør rede for hvordan denne skal gjennomføres. Utviklingen av de ulike kategoriene ble gjort med utgangspunkt i hvordan han beskriver at dette skal gjøres. For at kategoriene skulle bli godt beskrevet la jeg ved flere sitater.

Refleksivitet er et sentralt begrep i kvalitativ forskning. Dette begrepet omhandler hvordan forskeren i sin utforskning av sin egen forforståelse kan være med på å påvirke fortolkningen og analysen(Charmaz, 2006). Jeg har lite kjennskap og erfaring med det feltet jeg forsket på før jeg startet på oppgaven. Til tross for dette, kan jeg som andre også ha fordommer om vanskeligstilte grupper, som kan ha vært med å påvirke analysen. På en annen side har det at jeg har lite kjennskap til gruppen medført at jeg møtt de med en nysgjerrighet, og liten grad av forforståelse på forhånd. For å teste mulig forforståelse ble var GT sin systematiske tilnærming viktig. Ved hjelp av aktive koder og memoskriving medførte det nye måter som man kunne se datamaterialet ut i fra(Charmaz, 2006).

Fordi jeg har gått ut i fra en konstruktivistisk tilnærming til GT, ser jeg på forskningen og funnene som har blitt gjort som noe skapt mellom meg og informantene gjennom interaksjon. Konteksten er viktig, og tolkningen av sitatene er mine, men samtidig er de åpne for andre sin tolkning. I og med at jeg kun har vært inspirert av GT som metodisk tilnærming i denne oppgaven, har jeg ikke utviklet en egen selvstendig teori eller teoretisk rammeverk. Jeg har forsøkt å se kategoriene som jeg har gjort rede for i resultatene opp mot teori og empiriske funn. På denne måten mener jeg at jeg har forsøkt å oppnå en god troverdighet i studien.

Den pragmatiske nytteverdien, som presentert av Locke(2001) omhandler hvordan det teoretiske rammeverket skal være relevant i ulike situasjoner og kontekster. På bakgrunn av at de ulike informantene tilhører til dels ulike tiltak, kan det være vanskelig å overføre denne konteksten til andre likeverdige kontekster. Likevel vil det være enkelte likhetstrekk som gjør at man kan sammenligne funnene gjort i denne konteksten med andre sammenlignbare kontekster.

Teoretisk sampling er en viktig del av GT(Charmaz, 2006; Locke, 2001) En begrensning er at dette ikke ble gjort på grunn av tidsaspektet i oppgaven. Ved å ha gjort enda flere intervju, kunne jeg gått mer i dybden på kategoriene som ble avdekket.

Implikasjoner

Resultatene i denne oppgaven gir en rekke funn som det kan være relevant å bygge videre på. Til tross for det begrensede utvalget, kom det frem ulike tanker og opplevelser ved det å være tilknyttet et arbeidsmarkedstiltak, spesielt som en ung deltaker. Funnene viste at ulike sider ved opplevelsene i tiltak, kunne relateres til begrepene motivasjon og mål. I fremtiden kunne det vært interessant å gjennomføre en longitudinell undersøkelse, der man fulgte noen deltakere over tid for å se hvordan deres opplevelser av tiltaket utviklet seg.

Funnene viste en rekke ulike opplevelser knyttet til deltakelsen i tiltak. Fremtidig forskning kunne fokusert på å gå i dybden i et av disse, for å se nærmere på hva det er som står bak opplevelsene. På denne måten kunne disse bidragene, i fremtiden, muligens bidra til forbedring og videre utvikling av slike tiltak.

Fremtidig forskning kunne også omhandlet nærmere undersøkelser på motivasjon og mål, og hvordan dette forholder seg til deltakelsen i tiltak. Det kunne for eksempel bli gjort kvantitative undersøkelser på de enkelte av disse begrepene i sammenheng med deltakere i tiltak.

Konklusjon

Formålet med denne oppgaven har vært å avdekke hvordan unge deltakere i arbeidsmarkedstiltak opplever det å være tilknyttet et slikt tiltak. Problemstillingen omhandlet hvordan deltakerne opplevde tiltaket i tilknytning til strukturen, det sosiale livet og overgangen frem mot å komme i arbeid. I tillegg ble sentrale funn drøftet i sammenheng selvbestemmelsesteoriens to underteorier om motivasjon og mål.

Funnene i oppgaven viste at strukturen som deltakerne opplevde i sammenheng med tiltaket var sentralt for deres opplevelse. Disse funnene sto i stor grad i samsvar med hva tidligere forskning gjort på deltakere i arbeidsmarkedstiltak. Det å ha en rytme og struktur i hverdagen der man har et skille mellom det å være på tiltaket og fritiden hjemme ble særlig

påpekt som positivt. Den sosiale siden ved deltakelsen i tiltak kan heller ikke undervurderes. Dette er noe som ble fremhevet som en viktig faktor i tiltaket av informantene i denne oppgaven, og i relevant forskning. Det at man kan ha bygge vennskap og snakke med andre i tiltaket ble fremhevet

I tilknytning til overgangen frem mot arbeid i tiltaket, fremstod dette noe mer komplekst. Bruken av praksisplasser og arbeidsoppgavene i tiltaket ble påpekt som både positivt og negativt av informantene. De opplevde at de arbeidsoppgavene som de fikk tildelt i selve tiltaket som gode med utgangspunkt i at de ofte fikk tilpassede arbeidsoppgaver, og ansvar etter hva som passet dem. Dette var funn som også ble fremhevet som positivt i forskningen. Det ble fremhevet at praksisplasser ikke alltid var like gode, det kunne være vanskelig å få en fast stilling, til tross for at man fikk prøve seg i praksis flere steder. Det å komme seg ut i arbeid og levere søknader, ble også opplevd som problematisk.

I sammenheng med den andre delen av problemstillingen, som omhandlet hvordan motivasjon og mål kunne ses i sammenheng med deres opplevelser, ble det gjort flere funn. I tilknytning til den økonomiske siden ved deltakelsen, kunne ønsket om bedre økonomi til dels begrunnes indre og ytre mål. Deler av funnene kunne indikere at ønsket om bedre økonomi var begrunnet i et ytre mål for informantene. Samtidig kunne det muligens ses i sammenheng med et indre mål for andre informanter. De vil gjerne komme i arbeid og få lønn, for å gi noe tilbake til samfunnet. Et annet fremtredende funn var betydningen som forventninger og press hadde for deltakerne for at de skulle komme ut i arbeid. Dette var noe som indikerte at deltakerne muligens opplevde en grad av ytre motivasjon i tilknytning til disse forventningene fra andre rundt seg. Gode relasjoner og forhold med andre mennesker var noe som ble fremhevet som viktig for deltakerne. I sammenheng med dette ble det påpekt hvordan det å være i tiltak, og eventuelt senere i arbeid var viktig for å oppleve en tilhørighet. Dette kunne bli sett i sammenheng med en ytre motivasjon og en form for indre mål som de ville ha oppfylt gjennom deltakelsen. Et annet underliggende mål, som viste fellestrekk med mål av indre karakteristikk, var lysten til å etablere seg i samfunnet gjennom deltakelsen i tiltaket.

Referanser

- Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide Through Qualitative Analysis* (1. utg.). SAGE Publications.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- Frøyland, K. & Neumann, C. B. (2012). *Ungdom i Ny sjanse* (AFI-rapport nr. 6/2012). Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Hammer, T. (2009). *Unge sosialklienter fra ungdom til voksen alder* (NOVA-Rapport nr. 11/2009). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Hammer, T. & Hyggen, C. (2006). Stengte dører? Unge sosialklienters arbeidstilpasning i voksen alder. I Hammer, T. & Øverbye, E. (red), *Inkluderende arbeidsliv? Erfaringer og strategier* (1. Utg., 32-50). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hardoy, I., Røed, K., Torp., Zhang, T. (2006). *Virker ungdomsgarantien?* (ISF-rapport nr. 4/2006). Institutt for samfunnsforskning.
- Heian, M. T. & Møller, G. (2006). *Evaluering av forsøk med kommunale arbeidsmarkedstiltak. Pilotstudie av forsøkene i Bydel Sagene og Bydel Gamle Oslo* (Arbeidsrapport nr. 2). Bø: Telemarksforskning.
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1996). Further Examining the American Dream: Differential Correlates of Intrinsic and Extrinsic Goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(3), 280-287. doi: 10.1177/0146167296223006
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 410-422. doi: 0022-3514.65.2.410
- Kvale, S. (2001). *Det kvalitative forskningsintervju* (1. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Legard, S., Schafft, A., & Spjelkavik, Ø. (2009). *Evaluering av kvalifiseringsprogrammet. Underveisrapport* (Notat, 7/2009). Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet

- Lorentzen, T. & Dahl, E. (2005). Active labour market programmes in Norway: are they helpful for social assistance recipients? *Journal of European Social Policy*, 15(1), 28-44. doi: 10.1177/0958928705049161
- Locke, K. (2001). *Grounded theory in management research*. London, UK: Sage.
- Lyng, S.T, Legard, S., Bergene A. C., Anker, N., Jessen, J. E. & Reichborn-Kjennerud, K. (2010). *Tilbake til fremtiden? En studie av alternative kvalifiseringstiltak for ungdom utenfor skole og arbeidsliv: Kjennetegn, resultater, suksessfaktorer og utfordringer* (AFI-rapport, 3/2010). Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Marthinsen, E., & Skjefstad, N. (2007). *Tiltaksarbeid i sosialtjeneste og NAV: Tett på!* Oslo: Universitetforlaget AS.
- NAV(2013). *Arbeidsrettede tiltak*. Hentet fra <http://www.nav.no/Arbeid/Arbeidsrettede+tiltak/Arbeidsrettede+tiltak/Arbeidsrettede+tiltak.805334771.cms>
- Norvoll, R. (2011). *Jeg vil ikke stå utenfor. -Arbeid og utdanning sett med brukernes øyne* (Notat, 10/2011) Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- NOU 2012: 6. *Arbeidsrettede tiltak*. Oslo: Arbeidsdepartementet.
- NTB(2012). Færre kommer ut i jobb etter et år i Nav-systemet. Hentet fra <http://e24.no/jobb/faerre-kommer-ut-i-jobb-etter-et-aar-i-nav-systemet/20374225>
- Ravneberg, B. (2004). *Økonomiske insentiv i arbeidslinjen, virker det? Evaluering av forsøksordning med kvalifiseringsstønad i «Prosjekt AMALIE» i Åsane* (Notat 11 – 2004). Bergen: Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier.
- Regjeringen(2008). *Arbeidsmarkedstiltak*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ad/tema/arbeidsmarkedspolitikk/midtspalte/arbeidsmarkedstiltak.html?id=86897>
- Reichborn – Kjennerud, K. (2011). Unge sosialhjelpsmottakere – utenfor og umotiverte? I Alm Andreassen, T. & Fossetøl, K. (red), *NAV ved et veiskille. Organisasjonsendring*

- som velferdsreform*(1. Utg., 106-124). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. doi: 10.1006/ceps.1999.1020
- Steiro, A., Smedslund, G., & Rud, M.G. (2006). *Tiltak for å inkludere sosialhjelpsmottakere i arbeidsmarkedet* (Notat fra Kunnskapssenteret nr. 38/2006). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.
- Schafft, A., Frøyland, K. & Spjelkavik, Ø. (2005). *Evaluering av arbeidsmarkedssatsingen for sosialhjelpsmottakere*(AFI-Notat nr. 1/2005)Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet
- Schafft, A. & Spjelkavik, Ø. (2006). *På vei til jobb? Evaluering av arbeidsmarkedssatsingen for sosialhjelpsmottakere*(AFI-rapport nr. 7/06). Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- Schafft, A. & Spjelkavik, Ø. (2011). *Evaluering av Kvalifiseringsprogrammet*(AFI – rapport nr. 4/2011). Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.
- St.meld. Nr 46 (2012-2013). *Flere i arbeid*. Oslo: Arbeidsdepartementet.
- Thagaard, T. (2011). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (3. Utg.). Oslo: Fagbokforlaget
- Vansteenkiste, M., Soenens, B. & Duriez, B. (2008). Presenting a Positive Alternative to Strivings for Material Success and the Thin Ideal: Understanding the Effects of Extrinsic Relative to Intrinsic Goal Pursuits. I Lopez, S. J. (Red.), *Positive Psychology: Exploring the Best in People. Volume 1: Discovering Human Strengths* (s. 57-86). Praeger Publishers.
- Vansteenkiste, M., Niemiec, C. P., & Soenens, B. (2010). The development of the five mini-theories of self-determination theory: An historical overview, emerging trends, and future directions. I T. C. Urdan & S. A. Karabenick (Red.), *The decade ahead: Theoretical perspectives on motivation and achievement* (s. 105-165). London: Emerald Group Publishing Limited.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vedlegg 3: Samtykkeskriv

Vedlegg 4: Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

Vedlegg 5: Godkjenning fra regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Vedlegg 1. Intervjuguide

Introduksjon av prosjektet. Takk for at du vil delta!

Informasjonen som kommer ut av disse intervjuene vil bli anonymisert så din identitet vil ikke bli knyttet til de svarene du gir. Du kan når som helst trekke deg fra intervjuet eller velge å holde tilbake informasjon som du har gitt.

Jeg vil benytte båndopptaker og intervjuet vil bli transkribert til tekst. Så snart dette er gjort vil selve opptaket bli slettet. Er dette greit for deg? Har du noen spørsmål før vi begynner?

Kan du si litt om hva slags type jobb du har?

Oppfølgingsspørsmål:

Kort om konkrete oppgaver- hva gjør du?

Hvor lenge har du jobbet her? Evt. hvor har du jobbet før?

- Fortell litt om hva du forventet før du gikk til jobben?

Oppfølgingsspørsmål:

- ▲ Kan du fortelle litt mer rundt dine mål som du satt deg før du satt i gang med jobben?
Hva er det du håper og ønske på å oppnå ved å være i jobb

Hvordan opplever du din jobbhverdag?

Oppfølgingsspørsmål:

- Gleder du deg til å gå på jobb? Gruer du deg? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Kan du fortelle litt om hvordan arbeidsdagen påvirker deg i din hverdag?
- Hvordan opplever du det sosiale miljøet på jobben?
- Kan du beskrive hva som ligger i å ha en god arbeidsdag for deg?
- Setter du deg mål for hva du skal gjøre på jobb? Kan du i så fall beskrive disse?

Hvordan er din opplevelse av utfordringer som du møter i forbindelse med din jobbhverdag i sammenheng med dine arbeidsoppgaver?

Hvordan opplever du utfordringer i sammenheng med andre ting på jobb?

Oppfølgingsspørsmål:

- Andre har nevnt hvor viktig det er at arbeidsplassen har kjennskap til oppgaven med å hjelpe folk i arbeid – hvordan har du opplevd det?
- Hva tenker du om «dørstokkmila» - det å komme inn i arbeid igjen, dette med å skrive søknad osv?
- Trygghet og stabilitet er noe som har blitt nevnt – at ting ligger til rette og at sjefen er klar over dette. Faste rammer er og bra. hva tenker du om det. ?
- Ansvar og hvor mye man har av det – hvordan forholder du deg til det?
-
- Hva er det som gir deg motivasjon og lyst til å jobbe? Er det lønnen, mestringsfølelsen og selvfølelsen. Andre har nevnt skryt og positiv feedback som viktig.
-
- ▲ Kan du fortelle om utfordrende eller problematiske situasjoner som har dukket opp i jobben din?

- ⤴ Hvordan taklet du disse situasjonene? Kan du beskrive litt nærmere om hvordan du tenkte og hva du gjorde?
- ⤴ Hva gjør det med deg i sammenheng med eventuelle mål som du setter deg i fremtiden i sammenheng med jobben?

Kan du beskrive de sosiale relasjonene som du har med andre personer du jobber med?

Oppfølgingsspørsmål:

- ⤴ Har du et vennskap med noen på jobben? Kan du eventuelt beskrive hvordan dette forholdet påvirker din opplevelse av arbeidsdagen?
- ⤴ Kan du fortelle litt om ditt forhold med andre kollegaer på arbeidsplassen, og hvordan dette påvirker deg?
- ⤴ Beskriv litt om din daglige interaksjon med dine kollegaer og hvilke opplevelser du har av disse interaksjonene?

Vedlegg 2. Informasjonsskriv

Forespørsel om hjelp til masteroppgave

Jeg er masterstudent på NTNU her i Trondheim og skal i år skrive min masteroppgave i psykologi. Masteroppgaven skal omhandle hvordan personer i aldersgruppen fra 18-30 år som er tilknyttet jobb(i enten heltid eller deltid) gjennom NAV opplever jobbsituasjonen. Mer spesifikt vil problemstillingen i oppgaven omhandle opplevelsen av mestring og motivasjon på arbeidsplassen.

Det vil bli foretatt ett intervju der spørsmålene vil være relatert til tematikken rundt motivasjon og mestring på arbeidsplassen. Intervjuet vil kun ha fokus hvordan arbeidsdagen oppleves – andre ting som angår din hverdag og spesifikke forhold til din eventuelle diagnose vil ikke være aktuelt i intervjuet. Varigheten på intervjuet kan variere, men det vil mest sannsynlig være på 30-60 minutter(ikke mer).

På intervjuet vil kun jeg(Hogne) og du som skal bli intervjuet være til stede. For at jeg senere skal skrive ned det som har blitt sagt på intervjuet vil det være nødvendig å ta opptak av dette. Det er kun jeg som vil få tilgang til dette datamaterialet – og dette vil bli slettet så fort jeg har fått skrevet det inn på PC. Du vil bli fullstendig anonymisert i den endelige oppgaven – fullt navn og nøyaktig alder vil ikke bli tatt med så det vil ikke være mulig å identifisere deg. Hvor intervjuet skal bli foretatt er opp til deg og det er noe vi eventuelt kan avtale nærmere. Har du noen flere spørsmål om hva intervjuet skal inneholde bare ta kontakt.

Jeg vil sette veldig pris på de som sier seg villig til å bli intervjuet, og hjelpe meg til å fullføre min oppgave. Målet med oppgaven er å bidra med kunnskap om dette temaet, og som også på lang sikt kanskje brukes i sammenheng med tiltak knyttet til dette.

Har du lyst til å delta, eller har spørsmål om deltakelsen - ta kontakt når som helst på **mobil: 41224230 eller på mail: hogneaab@stud.ntnu.no**. Ingen spørsmål er «dumme» eller dårlige – har du noen som helst tvil, så ta kontakt og jeg vil oppklare det.

PS! Jeg er fleksibel med intervjuet, om noen heller vil bli intervjuet over Skype(f.eks), eller svare på spørsmål over mail kan vi også få til dette.

Takk for hjelpen på forhånd!
Hogne Aaberge Utne(Masterstudent NTNU)

Vedlegg 3. Samtykkeskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Opplevelsen av motivasjon og mestring hos brukere tilknyttet NAV sine arbeidstiltak

Bakgrunn og hensikt

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt for å undersøke og se hvordan brukere tilknyttet NAV opplever mestring og motivasjon i forbindelse med jobb. Hensikten med prosjektet er å se nærmere på brukerperspektivet av dette. Du er valgt på grunnlag av din kontakt med NAVs tiltak, som er relevant for problemstillingen til denne oppgaven. Hva innebærer studien?

Datainnsamlingen i prosjektet vil foregå ved et kvalitativt forskningsintervju. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet med det formål å senere transkribere dette til tekstform. Deltakeren vil bli rekruttert ved at de får informasjon om studien over e – post med metoden «Questback», der de samtykker om de vil delta eller ikke, eller ved lapper med informasjon hengt opp på NAV – kontor. Spørsmålene vil omhandle temaet om hvordan deltakeren opplever motivasjon og mestring i forbindelse med jobb.

Mulige fordeler og ulemper

Det er lite som tyder på at det er ulemper ved å delta i intervjuet. Hvis det skulle oppstå ubehageligheter under selve intervjuet er det fritt for om deltakeren vil svare eller ikke – det er også fritt for å trekke seg om det er behov for dette. Sjansene små for at det skulle oppstå noen ubehageligheter. Intervjuspørsmålene angår kun temaet motivasjon og mestring i sammenheng med arbeidslivet – andre ting som angår deg og din hverdag vil ikke være aktuelt i intervjuet. Opplysninger som deltakeren kommer med i intervjuet vil ikke få noen konsekvenser for ditt videre forhold med NAV, på noen måte. Ingen andre vil få tilgang til dine opplysninger fra intervjuet. Mulige fordeler med studien er flere. Det vil være mulig å oppnå økt kunnskap om opplevelsen til brukerne i sammenheng med arbeidslivet og dette kan eventuelt bli brukt til evaluering og kunnskap om temaet i fremtiden.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Informasjonen om deg vil kun bli benyttet i prosjektet slik som tidligere beskrevet i «Bakgrunn og hensikt». Du vil bli anonymisert og ingen opplysninger vil kunne bli sporet tilbake til deg. I teksten vil du bli knyttet til en kode som vil anonymisere deg. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Etter transkriberingen er gjennomført vil intervjuopptaket bli slettet. Etter at prosjektet er gjennomført vil også de transkriberte intervjuene slettes. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side. Om du nå sier ja til å delta, kan du senere trekke tilbake ditt samtykke uten at dette har noen påvirkning. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte Hogne Aaberge Utne på telefon: 41224230 eller på e-post: hogneaab@stud.ntnu.no

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

(Signert, rolle i studien, dato)

Vedlegg 4: Godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste

k samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Fay Giæver
Psykologisk institutt
NTNU
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 18.02.2013

Vår ref:33058 / 3 / SSA

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.02.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

33058	<i>Hvordan opplever unge personer med psykiske vansker sin arbeidshverdag i sammenheng med motivasjon og mestring?</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Fay Giæver
Student	Hogne Aaberge Utne

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Sondre S. Arnesen

Kontaktperson: Sondre S. Arnesen tlf: 55 58 25 83

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Hogne Aaberge Utne, Elgesetergate 21B, 7030 TRONDHEIM

Deres dato: Deres referanse:

Personvernombudet for forskning**Prosjektvurdering - Kommentar**

Prosjektnr: 33058

Viser til telefonsamtale den 14.02.2013. Personvernombudet kan ikke se at det i prosjektet behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Personvernombudet legger til grunn at man ved transkripsjon av intervjuer eller annen overføring av data til en datamaskin, ikke registrerer opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner, verken direkte eller indirekte. Alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet må være anonyme. Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken direkte gjennom navn eller personnummer, indirekte gjennom bakgrunnsvariabler eller gjennom navneliste/koblingsnøkkel eller krypteringsformel og kode.

11.12.2012

Vedlegg 5: Godkjenning fra regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk

Til Fay Giæver

2012/2256 Hvordan opplever unge med psykiske vansker mestring og motivasjon i jobbsituasjonen

Vi viser til søknad om forhåndsgodkjenning av ovennevnte forskningsprosjekt. Søknaden ble behandlet av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK sør-øst) i møtet 10.01.2013. Vurderingen er gjort med hjemmel i helseforskningsloven § 10, jf. forskningsetikklovens § 4.

Forskningsansvarlig: NTNU
Prosjektleder: Fay Giæver

Prosjektomtale (revidert av REK):

Antall uføretrygdede i Norge øker, særlig i de yngre aldersgruppene. En stor andel av disse har psykiske problemer og vansker. Et sentralt mål for regjeringen er at mennesker med psykiske lidelser i størst mulig grad skal kunne bruke sine ressurser i arbeidslivet. Forskning har også vist at det å være i arbeid har positive virkninger for mennesker med psykiske problemer. Flere faktorer er viktige for personer med psykiske problemer som er i arbeid. Hvordan disse personene opplever mestring og motivasjon i forbindelse med arbeidslivs- situasjonen er avdekket som to av disse. Formålet med dette prosjektet er å se på hvordan unge personer med psykiske problemer i aldersgruppen under 30 år opplever mestring og motivasjon i forbindelse med en arbeidslivs-situasjon. Det skal gjøres et kvalitativt forskningsintervju av 10 pasienter med varierende grad av psykiske problemer/vansker som er tilknyttet arbeid gjennom tiltak hos NAV Trondheim.

Vurdering

Prosjektgruppen skal i denne studien undersøke hvordan unge personer med psykiske problemer i aldersgruppen under 30 år opplever mestring og motivasjon i forbindelse med en arbeidslivssituasjon.

Komiteen vurderer at prosjektet ikke faller inn under helseforskningsloven som forutsetter at formålet med prosjektet er å skaffe ny kunnskap om helse og sykdom.

Prosjektet faller utenfor helseforskningslovens virkeområde og kan gjennomføres uten godkjenning fra REK. Prosjektet kommer inn under de interne regler som gjelder ved forskningsansvarlig virksomhet.

Vedtak

Prosjektet er ikke å regne som et medisinsk eller helsefaglig forskningsprosjekt, og faller derfor utenfor helseforskningslovens virkeområde, jf. § 2. Prosjektet kan gjennomføres uten godkjenning av REK.

Klageadgang

Du kan klage på komiteens vedtak, jf. forvaltningslovens § 28 flg. Klagen sendes til REK sør-øst D.

Klagefristen er tre uker fra du mottar dette brevet. Dersom vedtaket opprettholdes av REK sør-øst D, sendes klagen videre til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag for endelig vurdering.

Besøksadresse: Telefon: 22845511 All post og e-post som inngår i Kindly address
 Nydalen alle 37 B, 0484 Oslo E-post: post@helseforskning.etikk.no
 saksbehandlingen, bes adressert til REK the Regional Ethics Committee,

REK
personer: **Web:** <http://helseforskning.etikkom.no/> sør-øst og ikke til enkelte
korrekt skjema via vår saksportal. Vi ber om at alle henvendelser sendes inn på
<http://helseforskning.etikkom.no>. Dersom det ikke finnes passende skjema kan henvendelsen rettes
på e-post til: post@helseforskning.etikkom.no.

Vennligst oppgi vårt referansenummer i korrespondansen.

Med vennlig hilsen

Stein A. Evensen Professor dr. med.
Leder

Gjøril Bergva
Rådgiver

Kopi til: leif.edward.kennair@svt.ntnu.no; postmottak@adm.ntnu.no